Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית HATOREN גליון יא (ריא)

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. VII NEW YORK, MAY 28, 1920 No. 11 (211)

HATOREN
Published weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK.
Telephone, Chelsea 247

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ־לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One year—$4.00 Six months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One year—$4.50 Six months—$2.25
Single copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post Office at New York, N. Y., under the act of March 3, 1879.

מחיר גליון 10 סנטים

אל חותמי „התורן" בניו־יורק.

הננו מודיעים בזה שאין לנו עוד כל קשר עם מי שהיה סוכננו בניו־יורק מר א. א ל י י ס ק ע ר ואין לו שום יחס אל „התורן" או אל יתר עתוני ההסתדרות הציונית.

הנהלת „התורן".

סוכננו העברי המצוין והציוני הנלהב, מר דוד כהן נוסע עכשיו לשם עניני „התורן", וכמו־כן לשם יתר העתונים הציוניים במדינת מ א ס ס א ט ש ו ס ט ס. הנסיעה הזאת היא האחרונה של מר כהן. לכשיגמור את נסיעתו זו יעזוב את ארצנו ויסע לארץ־ישראל.

הננו מבקשים את קוראי „התורן" לקבל את מר כהן באותו הכבוד הראוי לו ולעזור לו בעבודתו החשובה והקשה.

בכבוד,
הנהלת „התורן".

גליונות ב׳, ה׳, מ״ו

שנה ששית של „התורן"

חסרים בלשכת „התורן". מי שאלה לו ישלחם נא אל הנהלת „התורן" וההנהלה תשיב לו את תמורתם בתודה.

VOL. VII NEW YORK, MAY 28, 1920 No. 11

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

—

העורך:
ראובן בריינין

שנה שביעית | ניו־יורק, י"א סיון, תר"ף | גליון אחד־עשר

רוּחַ חֲדָשָׁה

בהשבועות האחרונים נתגלה רוח עמנו באופן מזהיר. הכחות האצורים בישראל סבא באו לידי בטוי מצוין. ההיסטוריה העברית, עם כל פרקיה הטרגיים והמעודדים, נתכנסה, נתבלטה בשני חזיונות, בשני מאורעות שבאו סמוכים זה אחר זה בלי מעבר, בלי הדרגות.

שתי נקודות מרוכזות ,אחת חשכה ואחת מאירה, ובשתיהם נשקפה כמו בראי תכונתו של עמנו. שתי נקודות־שריפה, זו לעומת זו, שני צדדים של מטבע אחת.

. . הפוגרום בירושלים והבשורה של סאן־רימו.

בשני המאורעות הגדולים האלה, שבאו זה אחר זה במשך של שבועות אחדים, נתבטא רוח ישראל החדש באופן גלוי, באופן ברור למדי.

לא על־פי חקירות היסטוריות יבשות, לא על־פי עיונים פסיכולוגיים דקים מן הדקים (שיש להראות בהם פנים לכאן ולכאן) אנו למדים הפעם את מהותו של רוח עמנו, אנו עומדים על אָפיה של אומתנו, כי אם על־פי מראות והזיונות של המציאות עצמה, על־פי עובדות קיימות שאנחנו כולנו היינו עדים להן.

מתחלה הפוגרום בירושלים. רבות למדנו ממנו ויפה למדנו. פוגרום זה הלא היה סוף־סוף כמשחק ילדים לעומת השחיטות, התליות ומעשי־האונס בפולניה, באוקראינה, בהונגריה.

ובכל זאת כבר הידיעות הראשונות הקלושות על־דבר הפרעות בירושלים החרידו את כל העולם היהודי, את כל המפלגות שבו, בכל הארצות והמדינות. השמועה הנוראָה שבאָה מירושלים התפשטה במהירות של זיקי השמל בכל המחנות שלנו, בכל חלקי עמנו. הרושם התכוף היה חזק עד מאוד.

זה היה רגע נורא.

הגוף הלאומי רעד, פרפר בכל אבריו, בכל עורקיו ועצביו. הלב של האומה התפוצץ, שתת דם.

באותה שעה האיומה הרגשנו כולנו ברגש טבעי ועמוק, כי לא עדר אנחנו, כי אם עם חי, לא עם סבא, כי אם עם מלא בחרות, עם עתיק שהתעורר לתחיה והנכון לעמוד על נפשו.

לא עצמות יבשות, כי אם עם חי ורענן. נשכחו ברגע הגדול כל הוויכוחים, הפלפולים, הסברות והתורות של המתבוללים הגמורים, של המתבוללים למחצה, לשליש ולרביע עד התשבורת היותר קטנה; נמחקו ההבדלים, הניגודים וההתנגשיות שבין הציונים הנלהבים ובין היהודים הקרים, בין דרי מעלה ודרי מטה; חדלו לרגע המעמדות והמלחמה שביניהם — כל זה נשא רוח.

העם העברי הרגיש באותה שעה בכל נימי נפשו, כי הגיע האויב, שתשבוהו לאוהב ובטחו בו, עד שערי מבצרו האחרון.

העם העברי הרגיש, כי הפוגרום בירושלים זהו פוג־רום על תקותו האחרונה, זהו החילול היותר נורא של קדשי קדשיו, הרציחה היותר איומה, היותר אכזרית של האנושות הנאורה, שאין לה סליחה וכפרה, שסאת הצרות, היסורים, העלבונות והחרפות נמלאָה על כל גדותיה —

כי שעת ההחלטה האחרונה, המכריעה ,הגיעה: להיות או לא היות, לחיות חיים של כבוד כעם היושב על אדמתו, לחיות וליצור ערכי תרבות מקוריים, נצחיים, לחיות חיים מלאים חיי הגוף והרוח, או למות מות גבורים (ותל־חי יוכיח!), לרדת מעל במת העולם ולפנות מקום לעמים טורפים ודורסים, חיות בצורת אָדם, שסוף־סוף יכלו ויבלו, יחנקו וירמסו זה את זה, מבלי השאיר שריד איש לרעהו, — כי השחית האָדם דרכו על האָרץ והיה לדראון נצח.

לא עוד נסיסה ארוכה וממושכה, נסיסה של אלפים שנה מלאָה בושת עולמים, גסיסה בידי אויבים ומתנקמים (מתנקמים על אשר גלינו להם מציאותו וכבודו של אל עולם, אל יחיד ומיוחד, על אשר נתנו להם תורת אמת,

תורת חיים, תורת צדק ומשפט, תורת אהבה ואחוה לכל בני האדם, תורת חסד וחנינה לכל בעלי חיים וגם לעץ בלחמו), כי אם ההתאמצות האחרונה לקום לתחיה או למות מות ישרים על קדושת השם, העם והארץ, כראוי לזרע זרעם של המכבים.

רגש מעין זה תקף באותה שעה את בחורי ישראל בכל העולם, את הטובים, את הגבורים שבהם, את כל אלה אשר לא כבה בלבם הזיק האחרון של כבוד אדם, של גאון העם העברי.

רגש מעין זה תקף גם רבים מזקני הדור, גם מקרב היראים והחרדים, גם מקרב מורי העם ומחנכיו הרוחניים.

מה שלא לימדו אותנו הצרות והרדיפות, השחיטות, הענויים וההריגות של דורות רבים למדנו בשעה אחת, בשעת הפוגרום בירושלים — למדנו, ויותר מזה הרגשנו כולנו, את כל הכיעור והנוול שבמשחק החתול עם העכבר, מרפים מהקרבן לרגע למען ישובו ויתנפלו עליו, מדליקים זיק תקוה בלבו, כי נמלט מפי טורפו ובהיותו מבקש מקלט בטוח ידרסוהו בלעג שאנני, בבוז של גאיונים.

זה היה רגע של החלטה. דמי אחינו צעקו אלינו מכל האדמה, מכל הדורות, ובהשפך דמי אחינו גם בעיר השלום, בעיר שבנה דוד, בעיר שנבאו עליה נביאינו, כי דבר אלהים יצא ממנה לכל העולם, אז נשמעה נהימה כבושה, נהימה עמומה של הדור העברי הצעיר, החי ומרגיש, נהימה שמצאה לה הד גם בלבות זקני הדור: „תמות נפשי עם פלשתים!“

אין הדור העברי החי יכול עוד לנשק את היד השמה תליה על צוארו, אין הוא יכול עוד ללחך בהכנעה את הרגל הדורסת עליו כעל תולעת נבזה.

אמר בלבו הדור העברי הצעיר: אם ננעלו כל שערי הרחמים, אם אין משפט וצדק בכל העולם, אם חיי בני עמנו גם בעיר הקודש, במקום שחלמו ושקוו לבנות את היכל השלום לכל העמים, במקום שאמרו לברוא חיים של יושר חברתי, חיים של צדק ויופי ולהיות למופת לאחיהם בכל הארצות, — אם גם שם חיינו נעשו הפקר גמור ואסור לנו להגן עליהם, להגן גם על חיי ילדים וזקנים, אם אסור גם להגן על כבוד אמותינו, אחיותינו ובנותינו; אם אין נותנים לנו לבנות ולנטוע ומכבים ביד גסה ואכזריה את שביב התקוה האחרונה בלבות בני עמנו, אז לא נשאר לנו כי אם להטיל את אימת המפגיע על הארי, כי אם לערער את היסודות הרקובים של החברה.

אז נשמעו המלים של צעירי עמנו בארץ־ישראל: „גם כשחרב חדה מונפה על צוארנו — לא נרכין את ראשינו, לא נכבוש את פנינו בקרקע“.

„כחנו גדול רב יתר, מאשר חושבת הרשות המקומית, מאשר חושבים רבים מבינינו“.

„אם כח אין עמנו כיום פה לשבר זרוע רשעים, עוד חזקים אנו למדי להרעיד את הכסאות המוקמים על דמי חללינו, על אנקת־אסירינו.

אל־דמי ואל־פחד!

ישמע קולנו בארץ ובגולה, ביהדות ובאנושיות הישרה, זעקת שברנו אשר תפרוץ, תזעיק את הכחות, ולא רק בשביל החוץ, בשביל הפעולה בחוץ, כי אם גם בשביל עצמנו, בשביל ילדינו. אל נטמין את שאגתנו בחובנו.

ילדינו ראו ביסורינו ובתקוותינו ובעבודתנו יום־יום. הם ראו בימי ההתנדבות הגדולה, ידעו גם את הנעשה לנו כיום ומידי מי נעשה לנו וירוו את זעמנו“. („קונטרס“ מיום ה' אייר, תר"ח).

מִפִּנְקָסִי

מאת

ר א ו ב ן ב ר י י נ י ן.

ברלין, 21 אוגוסט, 1913.

נכנסתי היום לחנות־רוקח, באחד פרברי העיר, והייתי שם עד־שמיעה למחזה מענין: נפתחה הדלת ונכנס זוג של אשכנזים נמורים. הוא — זקן בן ששים, והיא — כבת שבעים. שניהם לבושים בגדים ישנים, אך נקיים ושלמים.

נשמע צמד קולות: קול צרוד וסרוק וקול שמן ונס:

— ערבא טבא, מר שולץ!

— ערבא טבא, נכבדי!

— מה שלומך, מר שולץ?

— תודה רבה, חביבי, שלום!

— מה שלומה של מרת שולץ?

— שפיר, תודה, היא סובלת זה ימים אחדים מעט רסוק אברים ופרוק עצמות, אך אין דבר, שלום לה...

— ומה שלום הילדים שלכם, מאכס החביב וארנולד השובב, ילדים נחמדים, ילדים מחבלים, חיחיחיחי! שדים, מזיקים קטנים, — זה כבר לא ראינו אותם...

— הילדים, תודה, מתהוללים דיים — ואני עסוק כל היום וכל הערב... העסקים יורדים, נופלים, מתמעטים יום־יום. על־יד חנותי נפתחו עוד שלש חנויות מרקחת של יהודים... היהודים תופסים הכל בידיהם, ואין כל יכולת להתחרות עמהם. רמאים, נוכלים, בני־בליעל המה ואין מציל מידם...

— הדבר ידוע, היהודים — יהודים... הם מנצלים את הכל...

— במה אוכל לשרת את פניכם?

— במה? רוצים אנו לקנות בחנותך סמ־מות ליתושים... הם ממררים את חיינו...

— פה על השלחן צבורים כל מיני אבקות, תמרוקים, עטרנים וסמי־מות... כולם בדוקים ומנוסים...

— מה מחירה של אבקה זו?

— עשרה פניגים...

— עשרה? לא פחות? כן, כן, כן היוקר עולה מיום ליום... גם בשר, גם חלב, גם ביצים וירקות, הכל הכל מתיקר... היהודים הקונים הכל מפקיעים את השער... נשיהם מסובלות תכשיטים... עוד מעט ולא תהיה כל יכולת לחיות, גם את האויר ימכרו בזהב... עברו הימים הטובים... זוכרים אנו את הימים שבברלין היו מוכרים כל מיני מזונות ומכולת בזיל הזול. ועתה? נשתנו העתים... לא זאת מה שהיה... נתרבו היהודים בעירנו... וכמה מחיר אבק זה?

והנה כל רגשי הנקמה, כל רגשי הזעם נשכחו, נמחקו בבוא הבשורה הגדולה מסאן־רימו, כשאשרו את ההכרזה הנתונה לנו לפני שלשים חדשים, כי ארץ־ישראל לעם ישראל, כשאשרו הבטחה זו (שהשתדלו לעשותה על־ידי הפוגרום בירושלים לשחוק וללעג) בתור חוק בין־לאומי.

בעצם הדבר זהים לנו רגשי נקמה ומתנגדים הם לתכונתנו האמתית, אף כי העמים השתדלו במשך אלפים שנה לנטוע בקרבנו, להרכיב בדמנו רגשי נקם — זמורת זר זו! — ואם אך מסבירים לנו ומעט הפנים הננו לשלום ולאחוה כמו מעולם לא נסו להרעיל את לשד עצמותינו.

בבוא הבשורה מסאן־רימו נתמלאו כל הלבבות של בני עמנו בכל מקום ובכל ארץ שהם רגשי תודה וברכה להעם האנגלי. ואף כי כולנו יודעים ומכירים, כי לא חסד עשו אתנו, — כי לא חסד ותחנונים בקשנו, כי אם משפט וצדק מאת העמים להשיב לנו נחלתנו העשוקה שהחריבוה, — אבל הננו מלאים רגשי תודה וברכה לאנגליה בעד אשר הכירה את זכותנו הלאומית על ארצנו ובעד עשותה משפט וצדק אתנו. ואנו בטוחים ואנו מאמינים, כי רק במשפט וצדק תעזור לנו לבנות ביתנו הלאומי על אדמת אבותינו. וזאת לא נשכח לה כל הימים. כל הבונה בית ישראל בונה הוא בית לצדק עולמים.

הננו מכירים טובה לאנגליה על אשר היא נותנת לנו מקום לבנות, לטעת, ליצור ולהרש את חיינו.

עם בוא הבשורה מסאן־רימו ועם האמון הרב שאנו נותנים בהעם המוקיר את הביבליה ,כי יעזור להעם שיצר את התנ"ך לבנות את ביתו, קם בנו רוח חדש, ובכליון עינים אנו מצפים להשעה המאושרה שיתנו לנו לבנות את ביתנו בימינו. בקוצר־רוח אנו מצפים להשעה אשר יתנו לנו להתחיל בעבודה גדולה וכבירה לבנות את הריסות ארצנו למען תפרח ותהיה לברכה לכל היושבים בה.

בבוא הבשורה מסאן־רימו לגרמניה התנדבו שם הסטודנטים העברים לעבוד, כל אחד מהם, שנה שלמה עבודת עמם, עבודת בנין ארצנו. זהו גדוד חדש, מלא כשרון ואומץ, של בונים, של מתנדבים מתוך התרוממות הרוח, מתוך השאיפה החזקה להחל חיים חדשים, לשוב אל הטבע, אל המקור והשורש, אל העבודה והיצירה.

ברוסיה ובפולניה עומדים גדודים־גדודים של חלוצים, אשר למדו ידיהם לעבודת האדמה, והם נכונים להיות מן העולים הראשונים לארצנו להשקותה ולהפרותה במוחם ולשדם.

לא עוד רגשי נקם, לא עוד רגשי זעם, לא עוד הלומות ודמיונות של הריסה, כי אם רעיון אחד ושפה אחת: לשוב בגילה ורעדה אל חיק האם, אל המולדת האהובה, להקריב לה כל מה שיש לנו ומה שיש בנו.

לוא רק ימהרו לפתוח את שערי ארצנו וזרם של כחות חדשים, של כחות רעננים ינהר אליה מכל אפסי המדינות, אז יראה כל העולם את ישראל עושה נפלאות, יראה את ישראל בצורה חדשה של בני חורים המוכשרים לעבודה ענקית להרבות אושר ושלום בעולם, אז יראה את הפלא היותר גדול: עם שחשבוהו במתים, עם שחפרו לו קבר זה כאלפים שנה, עם שדנוהו יום־יום בארבע מיתות דין, עם אשר אם לא בקשו להמיתו בחניקה התאמצו להמיתו בנשיקה — עם זה קם לתחיה, ותחת אשר רדפוהו וישטמוהו ירדוף רק צדק, צדק. כי נקמתו היותר גדולה היא להיות למופת לכל העמים...

לוא אך יפתחו את שערי הארץ...

ראובן ברינין.

— עשר פרוטות... על גבי המעטפה רשום המחיר...

— לא פחות?

— לא פחות... המחיר קצוב, אין להוריד...

— ובכל זאת... מה שלום כלבך הקטן? כמה נאה ונחמד הוא... בכל עת שאני פוגש הכלבלב שלך הוא רוקד כנגדי... הוא מכירני... ברם עשר פרוטות הוא מחיר רב... כמה אבק יש במעטפה זו, הלא רק קומץ קטן, רק מעט מזעיר...

— בסחורה זו אין אנו מרויחים כלום.

— כלום?

— מחזיקים אנו סחורה זו בחנות רק משום יתר הסממנים...

— ואבקה זו יש בה כדי להמית את הזבובים? מיום שפרצו היהודים לשכונתנו שרצו הזבובים והפרעושים בביתנו... אין מנוס ומפלט מהם... וכמה אתה אומר הוא המחיר?

— אבקה זו היא סגולה בדוקה לזבובים ומחירה גם כן עשרה פניגים... רשום על המעטפה...

— האם יש ביד אבקה זו לכלות גם את ה„רוסים"? *

— גם שריד ופליט לא תשאר מהם, זכור יזכרו ה„רוסים" את הימים שהריחו אבקה זו....

— באמת? כן, כן... זה טוב... כך נאה ויאה להם.

הגרמני הזקן מסיר את המשקפים מעל חוטמו, משפשף את הזכוכיות ואחר כך הוא לוקח בידו הרועדת את האבקה הצרורה במעטפת נייר והוא מסתכל בה לאור המנורה התלויה על הספון.

הרוקח:

— הנני ערב לכם, מכובדי, כי האבקה אמתה היא, אין בה כל זיוף, כל הקונים סם־מות זה מביעים אחרי־כן תודה... הנני מבטיח...

— ואיך משתמשים באבקה זו?

הרוקח מרבה בבאורים והסברות, כמעט שהוא קורא לפני הזוג הזקן שעור שלם בתורת הסמים...

— ואם בכל זאת האבקה לא תמית?

— אין כל ספק שתמית...

והרוקח מבאר בנחת את טבע היתושים ואת יסודות החימיה...

— הנך בטוח בזה?

— בודאי...

— אם כן תן לי אבקה אחת... נגסה, נראה, נוכח ונדע.

הגרמני בוחן בעיניו את פני אשתו לדעת אם היא מסכימה לקניה זו.

---

* הגרמנים קוראים למין יתושים ידועים הרומשים בסדקי הקירות בשם „רוסים", והרוסים קוראים להם בשם „פרוסאקים".

אִיֵּי הַחֲלוֹם

מאת
ישראל אפרת.

קַבַּרְנִיט. פְּרֹשׂ לָרוּחַ מִפְרְשֵׂי הַסְּפִינָה,
וְשַׁרְשֶׁרֶת הָעֹגֶן תָּרִים ·
דִּמִּיתִי — וּבַלֵּב הִתְרַקְּמָה רִנָּה —
בְּאוֹפֶק יָם וְשַׁחַק רוֹמֵז אִי לִי,
בִּירַק הַגַּיְא, שָׁם בֵּין הֶהָרִים,
אֶת רָאשֵׁי שְׁבַע־נֵד אָנַח תַּחַת שְׁחָקִים נֹגְהִים,
וְרֵיחַ פַּרְדְּסֵי אֶתְרוֹגִים
אֶת רוּחִי יָשִׁיב לִי וְגִילִי ·

דִּמִּיתִי · · · עֵינִי חָמְדָה לָצוֹן לָהּ אֶת לִבִּי · · ·
לֹא אִי, לֹא הַר, לֹא גַיְא ;
אַךְ סְבִיבִי גַּלִּים, גַּלִּים, גַּלִּים,
וּשְׁחָקִים זוֹעֲפִים עָלַי · · ·

קַבַּרְנִיט, שְׁמַע ! הָרוּחַ מְיַלֵּל בֵּין הַתְּרָנִים,
פְּרֹשׂ אֶת מִפְרְשֵׂי הַסְּפִינָה · · ·
בֵּין צוּקֵי דָכְיֵי־יָם לְבָנִים
אֲבַדּוֹן אֹפֶל יִשָּׂא רִנָּה :
„הַמִּסְכֵּן ! אִיֵּי־זָהָב יִרְמוֹךְ,
תַּחַת גַּלִּים יֵשׁ הַמְּנוּחָה,
אֲשֶׁר לַשָּׁוְא תְּבַקֵּשׁ תַּחַת שַׁחֲקֵי־רוֹם · · ·"
כֹּה יָשִׁיר לִי אֲבַדּוֹן שִׁיר,

וְעֵינַי עוֹדָן תּוֹעוֹת בָּאֲוִיר
וּמְחַפְּשׂוֹת אִיֵּי הַחֲלוֹם · · ·

קַבַּרְנִיט, הָרֵם שַׁרְשֶׁרֶת הָעֹגֶן,
וְנַחְתּוֹר הָלְאָה, הָלְאָה · · ·

איר, תר"ף.

כפי הנראה הביע פרצופה המקומט הסכמה.

והזקן לוקח בזהירות רבה את האבקה ושוקלה על כפו...

— כמה עלי לשלם בעד ה„עונג" הזה ?

— עשרה פניגים...

— עשרה ?...

— עשרה ! המחיר רשום על גבי המעטפה.

הקונה מתאנח ומוציא מכיסו תיק של פח רקוע ובדיוק מיוחד ובהברה שנונה ומוטעמה הוא מונה את פרוטות הנחושת... אחת, שתים, שלש עד גמירה... מוסר את המעות הקטנות ליד הרוקחת במתינות ומתאנח עוד הפעם:

— אה, היוקר הגדול... זוכר אני...

— כן, כן, אדוני...

— ואדוני בטוח, כי האבקה שמכרת לי הפעם היא באמת כסם־מות לכל מיני יתושים ויבחושים...

— סם־מות לכולם... אל תהא מסופק בדבר ! סם־מות נתתי לך...

— ערבא טבא, דרוש בשלום רעיתך הכבודה, בשלום כלביך, השקצים השובבים הקטנים... ילדים נחמדים הם...

בצאת הקונה נודע לי, כי הוא אחד החוקרים הגדולים בגרמניה, שחבר שיטה חדשה בפילוסופיה, שהעמיק לחקור במושגי ה„זמן" וה„מקום", בתורת האין־סוף. הוא כתב ספר בתורת־היופי שהרעיש את עולם האמנים והמשוררים... ימים רבים בקשתי להתודע אל המלומד הזה, שהצעירים הביטו עליו כבעל יוצר ערכי יופי חדשים — ולא עלתה בידי.

ובכן ראיתי את האסטטיקן, את הפילוסוף הגרמני בשעת קלקלתו.

בשעת קלקלתו ? לגמרי לא. כך הוא מתנהג בחיי יום־יום. דייקן הוא, קפדן הוא... הפילוסופיה, האין־סוף — לחוד והקניות הקטנות והשיחות המצויות לחוד. חוקר גדול ומין בריה קטנה כאחת. גדלות המוח וקטנות המות. אחרי שכתב פרק חדש בתורת היופי, או אחרי שחקר יום שלם במה שלמעלה, בגורלה של כל האנושות או של כל הבריאה והיצירה, הלך החוקר לקנות לו סם־מות לזבובים, ל„רוסים", ליתושים... ואין ספק שמקודם נמלך בפלג נופו, התוכח אתה בנידון זה עד אשר החליט ללכת אל חנות הרוקח ולקנות בעצמו מה שקנה... סדר ושיטה, דייקנות ומתינות גם בקניה זו...

עם נפלא המה הגרמנים — גדול וקטן...

מִן הָעוֹלָם הַהוּא

(מהעבר הקרוב).

מאת

ז י נ א ר ב י נ ו ב י׳ ץ.

המהומה בעירה התחילה עוד בליל החמישי, כשנכנסו המתנדבים.

כי בני היהודים יזו אותו לילה סגורים ומסוגרים. אף בת־אש אחת לא נראתה כל הלילה בחלונות בתי היהודים.

נדמה שהבתים האפלים למפרע מתאבלים על יושביהם שהתחבאו במרתפות ועליות ומתוך צפיה נוראה דובבו מבטא ישן־נושן — שמע ישראל...

נדמה שהבתים האפלים כבר מתאבלים על האמהות האומללות שבעצמן בידיהן תוחבות סמרטבוטים לפיות ילדיהן הבוכים לבל ישמע קולם...

והשמים המסננים דמעות קרות כאילו מתאבלים על הצללים הבודדים שמתוך זחילה מסימטה לסימטה מתגנבים הם להמלט מן העירה...

ונדמה שהרוח בעצמו, שעמד לרגע מנשב, מסתכל בצללים האלה בתמיה, לאמור: למה תברחו? מי יודע מה יקרה אתכם בדרך?

ובעירה דממה, אין קול ואין תנועה.

ורק בבית הגדול, בעל שתי קומות, שעומד בראש הרחוב, נראית תנועה.

בבית המואר הזה יושבים עתה תושבי העירה ונוטלים עצה מפי ראש השלטון — מה לעשות ביהודים? ובכל פעם פורץ מן החלונות הפתוחים של הבית המואר קול מחיאת כפים וצחוק.

ובכל פעם במרתפות ובעליות נשמעת הקריאה היאושית: „שמע ישראל!“ וצללים אפלים נלחצים זה לזה אל הכתלים הרוממים...

כך עובר הליל.

וגם למחרת בבוקר אין תנועה בבתי היהודים. אין ילדים משתעשעים ברחוב! אין נשים הולכות לשוק כדרכן בכל יום ששי, רק יש ששכנה שמחה בעלת פנים צוהלים נכנסת לבית יהודי ומתוך בת־צחוק של רעות אומרת: „למה אתם מסתתרים? וכי מה יעשו לכם? כלום לא יעשה לכם!“ ומתוך בת־צחוק היא בורחת.

ועוד הפעם שבה הדממה, שנמשכה עד לפנות ערב. וכשבאה פקודה שכל הגברים ילכו לבית־הכנסת כדרכם תמיד בערבי־שבתות, קמה מהומה אלמת, דממה דקה של תפלות אלמות, של אנחות מחונקות. וכל הגברים יוצאים חרש מבתיהם והולכים לבית־הכנסת.

ובבית־הכנסת המואר מצווים על כולם לקחת מחטים וחוטים שהוכנו מקודם ולתפור... בשביל אנשי־צבא.

ופתאום נשמע קול מצוה של שר הצבא:

— המלטו על נפשותיכם!

וכולם, כזקן כצעיר בורחים מבית־הכנסת.

עוד הפעם ליל דומם.

ולמחרת בבוקר עוד הפעם קוראים את הגברים לבית־הכנסת לתפור.

ובצהרים עוד הפעם בא שר־הצבא ומצוה:

— לכו הביתה, סעדו לבכם והתפננו!

ואחרי הצהרים הגברים הולכים על־פי צו השר לא לבית־הכנסת, כי אל הבית הגדול, בעל שתי הקומות שבו נטלו עצה מה לעשות ליהודים?

ובעירה עוד הפעם שקט ודממה, ובמרתפים ובעליות של הבתים האפלים נלחצות זו לזו נשים וטפן...

וכל אחת חושבת על הבית הגדול המואר שבו נמצא עתה בעלה או בנה או אחיה...

וכל אחת מקשיבה מתוך רעידת־לב, אולי ישמע איזה קול מן הבית ההוא.

אך אין קול חודר משם, כי הבית סגור ומסוגר.

הוא מלא מפה אל פה יהודים שעומדים צפופים ודחוקים. וצר הבית מהכילם. עומדים ומחכים לגורלם.

ופתאום אחרי חצות — והנה כדורי־מות עפים מבעד החלונות אל תוך הבית.

ואז מתחילה מבוכה בבית. אנשים נלחצים זה אל זה, קופצים זה על זה. מתאמצים לברוח, לקפוץ מן החלון. מטר הכדורים אינו נותן.

וכעבור זמן־מה ועוד הפעם שולטת דממה בבית הזה.

* * *

עוד באותו הלילה באו תושבי הכפר בעגלות אל הבית ובעזרת החיילים הוציאו את כל ההרוגים והובילום בעגלות הרחק־הרחק אל חוץ לעירה, והשליכום אל בור סיד עמוק...

* * *

וימים של דממה נוראה באו לעירה.

ימי אבל דומם, אבל אין קול ואין זעקה. נשים מתאבלות על בעליהן, כלות על חתניהן, אמהות על בניהן ואחיות על אחיהן...

אבל כפול. אין איש יודע מה קרה את האומללים ואיפה הם?

* * *

ושם, הרחק מן העירה, על בור הסיד העמוק שולטת דממת מות.

מאות הרוגים מוטלים בעמקי הבור.

ורק צל אחד לבן זוחל על־פני הבור.

זה יעקב הסנדלר שנשאר בחיים יחידי מכל האומללים. כבר נתיבש הדם על פצעו והוא מתאמץ מכעוד לילה לצאת מן הבור ולזחול אל ...העירה.

אולי ימצא שם עוד דבר־מה?

* * *

על־יד חלון ביתו המואר עומד יעקב הסנדלר, כולו לבן מסיד הבור.

הוא מביט מתוך פחד אל החלון. הוא רואה את אשתו היושבת על הרצפה, שולת נעל, כשהיא מנענעה בראשה. הוא מבקש בעיניו את בנו על־ידה ואינו מוצאו...

הוא דופק בלאט בחלון.

— מי שם? — שואלת אשתו ורועדת.

— אני... יעקב...

אשתו רצה מתוך פחד אל החלון, נועצת בו עיניה הגדולות שמתמלאות פחד.

— מנין?... מן העולם ההוא?... — קוראה אשתו, פורצת בצחוק ובורחת מן החלון...

* * *

וגם כשהחליף את בגדיו ונגלה לאשתו לאור היום, לא הפצה עוד להכירו.

ומאז היא רצה על־פני העירה כשפיה מלא צחוק וקצף, מרתיקה בחלונות הבתים ומספרת לכולם על בעלה שבא מן העולם ההוא...

נִפְגָּשׁוּ

מאת

הלל זלאטופולסקי.

מתוך סערת הפרעות שהתחוללה בדרום רוסיה, מתוך תמרות האדים הבוקעים ועולים מקרב האדמה העקובה מדם אחינו, שהולכים ומאדימים את שמי הנחושה הפרושים מעל לראשי האומללים, צפים ומתרוממים פרצופים שונים, שעיני התרגלו בהם זה יותר מחצי יובל שנים — למיום עמדי שמה במערכות העמלים עם הצבור. ותמונות איומות למראה מרחפות באויר ומתיצבות לנגד עיני, קרבנות הם שהועלו על מזבח השנאה והפראות, נפשות יקרות יהודיות הנה, שעבדו וסבלו וקוו ליום יבוא...

ואולם מכל אלה הפרצופים הולכים ונבדלים שנים, שאינם נותנים לי מנוחה. הם עומדים לנגד עיני רוחי ותובעים את עלבונם הם ואת עלבון היהדות, שזה עתה הסתדרה לחיים חדשים באוקראינה. אחד מהם הוא רבי מנחם חן, רב בניעזשין, בן לרבי דוד־צבי חן, רב זקן ומפורסם בטשרניגוב ונכד להרב הגאון רבי פרץ חן מטשר־ניגוב, מי שהיה חבר מובהק לאדמו"ר רבי מנחם מנדיל מליובאוויטש. הרב מניעזשין היה גדול בתורה וירא אלקים באמת ובתמים. עילוי היה בימי נעוריו והרבה קבלה וחסידות למד עד שהיה לעמוד הימיני של החסידות מיסודה של האדמו"ר הנוכחי בליובאוויטש. הוא הצטיין בתמימותו ובקשיות ערפו ביחס אל כל קוצה של יו"ד מן היהדות המסורתית. השני היה עורך־דין מפורסם בקאמניץ־פודולסק, ראש האגודה הציונית בעירו ובעל־השפעה בתנועתנו בכל החבל הפודולי. בכל לבו היה מסור לרעיוננו, ומיום הקונגרס הראשון ואילך לא היתה אספה או ועידה של טובי הפחות שלא השתתף בהן אף הוא. שמו דוד שלייפר.

כשנפרדה אוקראינה מרוסיה נתמנה הוא לשופט של הממשלה בקיוב. הוא היה אז לחבר של ועד הקהלה וגם התחיל לקחת חלק בעבודה מרכזית ציונית. מצוין היה האיש הזה בזקנותו כמו שהיה מצוין בבחרותו. יושר־לבבו ואמונתו באידיאלים של חופש אישי והסרת הכבלים והזיקים המעיקים על האנושיות היתה עוברת כל גבול. שני אלה, הרב והשופט, נזדמנו לפונדק אחד. הדבר היה בשלהי ממשלת ההטמאן באוקראינה. הקהלות שמספרן עלה אז למאות הסתדרו על יסוד של בחירות עממיות ויקיפו את כל המפלגות כולן, מימין ומשמאל בלי יוצא מן הכלל. על־ידן נקראה אספה לאומית בקיוב שהיתה באת־כח של כל הזרמים והמפלגות השונים שביהדות. כמוה לא נהיתה למיום היות יהודים באוקראי־נה. ומי יודע מתי עוד תוכל היהדות שבחבל ההוא לקרוא אספה חשובה כזו, שתכיל בקרבה את סלתה ואת שמנה של כל המפלגות והזרמים. באספה זו נבראה כמו מאליה מפלגת המרכז מתוך הציונים וצעירי ציון, ומתוך האגודה „אחדות" שעלה בידה לרכז את היסודות החשובים והרעננים שביהדות המסורתית.

בכל השאלות העיקריות שהעמדו על הפרק הצביעה מפלגת המרכז כנגד השמאלים הקיצוניים שהתאגדו גם הם (ה„בונד", הסוציאליסטים המאוחדים ו„פועלי־ציון"), ותמיד היה רוב גדול על צדו של המרכז. ואולם שאלה אחת העמדה על סדר היום, שלא הספיקה להתברר היטב, והיא שהביאה לידי הפרדה את המרכז, וכמעט שהפילה למשואות את כל האספה הלאומית כולה. זו היתה שאלת הנשואין והגירושין. הציונים הצביעו עם החרדים לטובת נשואין וגרושין דתיים. צעירי ציון נפרדו והצביעו כנגד. אותה שעה היתה קשה לשלייפר כקריעת ים־סוף. אדיקותו ברעיון החופש של הפרט, והיושר הסטודנטי שלו, שלא נפגם אף במקצת בימי זקנתו, לא נתנו לו הפעם להכנע לדיסציפלינה של ההסתדרות הציונית. הוא נפרד מחבריו הציונים והצביע כנגד. ההתפרדות הביאה לידי כך שנצחו המצוקים את האראלים, וריזולוציה של חירות גמורה בענין הנשואין והגירושין נתקבלה ברוב דעות. המזכירות הלאומית היא שנכנסה במקום הרב הרוחני לסדר את הקדושין או את הגטין. זו היתה פצצה שנפלה לתוך האספה ותעש בה שמות. החרדים והנספחים אליהם יצאו מקרב האספה לבלי שוב עוד, הרב חן מניעזשין עלה על הבמה וקרא הודעה בשם ה„אחדות". ראשית קריאתו היתה בסדר ובנחת כראוי לדקלאראציה רשמית, ואולם לבסוף לא יכול להתאפק והתחיל צועק כברוכיא: אתם אומרים להחריב את היהדות! מסוף העולם ועד סופו תרגז הארץ תחתיה, עולמות נרעיש ואת נפשותינו נ:סור, והעולה על רוחכם היה לא תהיה! הקריאה הבכיינית

וזעקת השבר שיצאו מלב התמים וירא־שמים באמת הלזה, עוררו בלבות בעלי האספה כולם, אף השמאלים במשמע, רגשות כבוד והערצה להרב. בוגם הכירו בכאבו העצור ובדברי האמת הנובעים מלבו, אם כי דעתו היתה שונה מדעתו. כנגד התמים הלזה, עמד בחלמייש תמים אחד מן הצד שכנגד. זה היה השופט שלייפר. כל חייו היו נתונים לחירות האישית והאומית, ופתאום ראה, כי אומרים להשאיר את קישורי הדת על־ידיו.

בשראה שהאספה מתפרדת ואיבדת את ערכה הלאומי הקבוצי, התחרט אמנם שלא עזב את האולם לפני ההצבעה. הוא באר שלא היה יכול לשער שהצבעתו שיצאה מתוך יושר לבב והופיש הדעות תוביל לידי אסין כוח של הפלת האספה הלאומית. כל הדברים האלה קרו ויאתיו בערב־שבת. האספה צריכה היתה לפתוח שוב במוצאי־שבת. יום השבת עבר בפצעיים ובפשרות, ובמוצאי שבת התאחדה שוב האספה הלאומית, אחרי שמצאו פורמולה מפשרת. וישוב היה המרכז לשליט ולרוח החיה באופנים. אך שנים נשארו רחוקים תכלית רחוק: הרב והשופט.

לא עברה שנה, ושני אלה נקטפה חיתם בידי המרצחים מחילותיו של דניקין. האחד נהרג בניעזשין בתור רב וראיש לעדתו האומללה והשדודה. והשני הועל לקרבן בהיותו ראש המזכירות הלאומית בקיוב.

ישתי נשמות עשות זהרי קדושה יתרה, עלו לשמים. ושני נציצות הדשים נמשכו המקורים ונתבללו במאור הגדול — צור מחצבתם.

וקול ברמה נשמע — היהדות מבכה על בניה, מאנה הנחם.

מִישַׁא עֶלְמַאן

מאת

ד״ר יוסף ריידר.

בחצי השני למאה התשע־עשרה נתיסדו באירופה שני בתי־ספר שונים לחנוך כנרים: האחד, תחת הנהגתו של הפוהימי סבציק, השתמש בתכנית מיכנית ואינטלקטואלית ויעמיד כנרים שכליים והגיוניים, דייקנים אדוקים ומחקים קיצוניים, בעת אשר השני, תחת הנהלתו של היהודי הרוסי ליאופולד אוער, הסתייע באמצעים יותר רוחניים ומופשטים כמו אצילות ודבקות, אנינות ורגשנות, ויעמיד תלמידים חושיים ורגשניים, חפשים ומקוריים באופן הבעתם הזמרתית. הראשונים התגדרו במסורת המערב החשבוני יותר יפה התעניינותם היתה בהבלטת הציורה והבלעת הצבע, בעת אשר האחרונים התיחסו יחס תכוף אל המזרח המרגיש והחם ויטעימו את היסוד הצבעוני הרבה יותר מן היסוד הצורתי במנגינות המלחינים השונים.

מאז ועד עתה הצליח אוער להקים כנרים מומחים רבים, רובם יהודים, אשר נפוצו בכל רחבי המערב ויכניסו את תורת המזרח לכל ארצות אירופה ואמריקה, עד כי בצדק מתאוננים מבקרים אחדים, כי זאטוטי־ישראל אלה שנו את פני הזמרה המערבית למזרחית ואולי גם ליהודית.

ראש וראשון בין הכנרים האלה השואפים לפחת רוח מזרחית בזמרה המערבית היא מישא עלמאן, אותו היהודי הנפלא, אשר בכח התפתחות יצר המזרחית מינגנה בנגני הכנור. עלמאן הוא צבען טונאלי במדה נעלה וגדושה, והוא היה אחד מן הראשונים שהביאו מראה נגד הציורה הדרך והכבוש בעולם הזמרה. החושב הראשון שאנחנו מדברים מנגינתו דרך זה בטוח מבוא דבר המצטרף ליצירת הציורה והרגשה הזרה והמוזרה של כל איפיי הצבע. כמו איש דבוק במיסטיות וספיריטואליות המשתעשע ומתהולל בעיון פנימי וגלוי עצמי, המתעב את גבולי המוח וגדרי המחשבה, הוא מטעים את הרגש ואת הדמיון כנגד השכל וההגיון. בתור יורשם הרוחני של טארטיני ופאגאניני הוא מגיע במדת הרגשנות שלו אל הנקודה היותר קיצונית, והוא מנבב ומגבש צבעים בה במדה שהוא מקריב את הצורה. אין הוא שם לב אל קוים ישרים־טיבים בישרם לעצמם, אל השלד־הגלד המדויק ומהונדס לכל פרטיו ודקדוקיו; משתדל הוא לגבב המון צבעים דהוסים וערב־רב של גונים צפופים שמהם מתפצלת בדיעבד צורה מעורפלת ומטושטשת, וכל זה בכדי להוליך שולל את עין־הרוח ולזעזע את נימי הלב השטוף בהזיה. בצדק נוכל לאמר, כי בהצלפת קשתו על נימי הכנור עלמאן אורג ורוקם תפית פרסית יקרה, קטה של גובלין מגוונת, תחרים נפלא ויחיד במינו, בעל תכניות קלידוסקופיות וסיסמות מרובות־צדדים העושות רושם חזק על כח הדמיון שלנו ומשפיעות את הלב העורג.

כי עלמאן הוא חוזה חזיונות הלב ומעתיקם במושגי הזמרה. נגינתו היא תמיד לבבית ולא מוחית: ידו משתמעת להפאת לבו ולא לעורקי מוחו. מפני זה היא בקי ומובהק יותר במנגינות מינוריות חמות המדברות אל הלב, בשירות געגועים וזמירות של התפלה האיתנית. וגם בתנועות אטיות כמו אדאגיה ואנדאנטה, יען כי הקולות המקוננים וההארמוניות המתולעות המתנהלות בכברות ובדבקות משמחים את עמקי נפשנו הנהלאה ומהתילים את חושינו באד של אצילות ומתיקות, כוסף וגעגועים, תשוקה וחשק. ופה ראוי לציין את העובדה המענינת שהופעתו הפומבית הראשונה של עלמאן היתה בברלין כשנגן קונצרטה מינורית של המלחין הרוסי טשייקובסקי בידענות כה גדולה ובהשתלמות כה נעלה, עד שכל המבקרים המפורסמים הודו שלא שמעו עוד כמוהן. בתור עברי בן עם מזרחי, קולו יוצא מן הלב ונכנס אל הלב. וזאת היא סבת השפעתו הגדולה על המון העם, ומפני זה רק אנשים בעלי רגש, ולא בעלי מוח, מוכשרים להכיר את כל גודל ערכו והין שויו. ישנם המבקרים אותו קשה על סנטימנטאליותו הנדושה והשתפכות־נפשו התמידית. אבל הם שוכחים שזה הוא תנאי הכרחי של

אישיותו האינדיבידואלית ועצמיותו המיוחדת הנובעת מן הלב והרגש בניגוד אל ההגיון והמחשבה.

נוסחתו של עלמאן היא כמעט תמיד סובייקטיבית ולא אוביקטיבית. כשהוא מנגן הרי זאת אֲנֹכִיותו היותר טמירה, פנימיות־נפשו הסגורה, המדברת ומספרת בקול מקטיב ומשבר, ולא תוף־הנגינה או כנור־העץ, ואנכיותו זו היא כה חזקה, עד שאיננה סובלת שום איש אחר במחיצתה האמנותית. מפני טעם זה נגינתו נפגמת כשהיא לא רק בת־לויה, אלא גם חברתית ומשותפת: הקונצרטים המשותפים שנתן עלמאן במשך שתי השנים האחרונות יחד עם הכנר הבלגי איגן איסאיה לא הוסיפו לו כבוד וגדולה, יען כי בנגון הדואטים הזדקרה באופן מחוור מאד התגוששות שני כחות עצומים פחות או יותר שוים, התאבקות ענקית של שתי ניבראות שונות יחידיות, ברחוק מזרח ממערב, והמלחמה הזאת די בכחה להשבית את ההארמוניה הדרושה. ומכבה זו גם מלאכתו עם „הרייארטט" שיבר על שמו לא עלתה יפה ביותר: הרכב של מנגני־מיתר מרובעים להתפצל ולהתערטל מאנכיותם המיוחדת ולהתבונן על בסיס אוביקטיבי שוה לכולם, ומצב־נפש כזה אי־אפשר לגאון־זמרה סוביקטיבי כעלמאן אשר כל מטרתו היא לנצח על הבריו ולהתרומם מעל לגדר המסורה הזמרתית. כי מה שמעניין אותו איננה העתקה מלתית של רעיונות המלחין ומשאת־נפשו, כי־אם בריה חדשה של אותם הרעיונות שהוא מלביש בלבוש חדש ומפאר ומקשט אותם במלאכת־תשבץ ותהרים נהדר. אין כל דמיון בין עלמאן ובין אותו התלמיד הותיק של מיכל אנגלו, אשר העתיק את ציורי־הכותל של מורו בדיוק כה גדול, עד כי תאר וציין גם את סדקי הכותל ומכסה התלודה אשר עליו, בחשבו שנתקדשו בתור חלק של מלאכת־הקודש. אין עלמאן מעתיק, כי אם מגיה את המלחין, יהיה מי שיהיה, והזקה לכנר כמוהו שהגהתו היא כמו ציור של טמפרא (פרוס־ים או צבע מימי ממוזג בלובן של ביצה) מתוקן בכהל שמני ומגוהץ בסממנים חריפים. יותר מזה, עלמאן איננו רק מגיה, כי אם גם מבאר ופרשן המשתדל לרדת לעומק לבו וסתרי נפשו של המלחין, בכדי להעתיק את רגשותיו העתיקים והמגוונים בשפה מודרנית ונאותה לרוח הזמן. מפיח הוא רוח חיים במלחינים ותיקים כמו סקארלטי והיידן, ומוסיף נופך היוני מישלי אל יצירותיהם של כל המלחינים החדשים, ביחוד אותם של האסכולה הרומאנטית והלאומית. אין הוא מחקה את הנוסח הקתדראלי הקריר של באך, רק משפיע עליו איזו חמימות מפעפעה ומכסה אותו בבשר שמן ושרירים ממוחיים. השוה, למשל, את העתקתו של **הנגון המפורסם על מיתר G** וכן הוא גם ביחס אל **כל המלחינים האחרים, כמו שופין, ויינאבסקי ומשייקובסקי.** עלמאן הסתגל להגיהם ולהשביחם בהסכם עם הכלל של צבע ורגש.

אין כל ספק שנגינתו של עלמאן היא אטאביסתית. בכל עת ובכל מקום הסטראדיבאריוס המגושי שלו משביע ומעלה צללים מרתתים ורוחות מתנודדים של עבר רחוק, ומבין הניגון עולה בת־קול של עם־הגלות שמנהמת כיונה ואומרת: אוי לי שהחרבתי והגליתי בין הגוים. על הכנר הזה יכולים אנחנו לאמר בלי קורטוב של ספק שמבאר ומטעים הוא את הנשמה הישראלית בעד העולם הגדול, בה במדה שהכנר הגדול פרצור גלה אותה אל היהודים עצמם. בין כשהוא מנגן במסבת מלכים, בין כשהוא מנגן לפני המון עם, תמיד הוא, עלמאן, מדגיש ומטעים את הרגש היהודי החם ואת שרטוט־הצבע המזרחי. ונוסח זה ידוע בכל העולם בשם „נוסח עלמאן". בפרוק ידיו ובגשוש אצבעותיו המרחפות על הכנור מתבטאים פרכוס נפש נענה ונדכאה, פרפורי נשמה דוויה ודחופה, סחופה ומטורפה, נדנוד לב ונענוע עצבים של עם בזוז ושסוי במשך אלפי שנים. יש בקולו איזו התמרמרות והתאוננות תכופה, איזו מחאה נמרצה נגד המשטר ששרר בגיטו, ב„תחום המושב" של יהודי רוסיה, ששם נולד ונתחנך בימי ילדותו. במובן זה הרי יחד את הזמרה האירופית, בהכניסו בה קו קינתי יחבינה בביניה. מפני טעם זה המבקרים המערבים בעלי המיה ויהקים בו מרה ודנים את „נמוסיו היהודים" לכף חובה. מי יגלה עפר מעיניו של ריכארד וואגנר! הוא היה שב אל קברו עוד הפעם בראיתו דוגמה כזאת של „התיהדות האמנות החדשה".

עלמאן הוא דימיוני ופיוטי בדלבת־פניו, אבל הטון שלו הוא אריסטוקראטי ופיוטי במדרגה היותר נעלה. פשטות גופו מתעלמת כמו בקסם ברגע שהוא מניף את כנורו אל סנטרו ומתחיל לגלות את נשמתו הפיוטית על־ידי טון נעלה ואצילי שהוא חסון וגמיש יחד, אישי ונוזל, בהיר ומלופף, ועל הכל חלק כמשי, דובשני ותאותני. היופי המצוין שבטון זה מונח בשפעת הקולות המתעדפים המתרדפים (overtones) ובעשירות הצלילים המתחבטים ומתלבטים זה בזה ומצטרפים אחר־כך להארמוניות חדשות ובלתי־מקוות. קול כנורו הוא יותר מן התו הזמרתי המיוחד היחידית שלו: כולל הוא קטעים ושברים מכל הסולמות השונים של השפה הזמרתית. מפני זה הטון של עלמאן הוא בשרי, בעת אשר הטון של איגן איסאיה הוא גידי, וזה של פריטץ קרייזלר הוא שרירי. הטון הגמיש והעגול של הראשון נדמה בצדק אל הגופות השמנים והמיחיים של רובנס עם אבריהם המתמתחים ושריריהם העגולים וההארמוניים, בעת אשר צבעו האדום ומזהיר מזכיר את הגויות המתולעות של רינואר. מפני יופי תאותני זה, שעלמאן שופע מכנורו יש שמכנים אותו „קארוזו של הכנרים": מה שהאחרון יוצר בעזרת קולו, הראשון יוצר בעזרת כנורו. עובדה היא, כי כאשר הופיע עלמאן בפעם הראשונה בבירת אירופה ועשה רושם חזק מאוד באופן נגונו, הנה העולם לא השתומם כלל על הילד־הנפלא (תודה לאל, יש לנו בעת רבים כאלה), רק על היופי החדש והמיוחד של הטון שלו. לא אגזם אם אומר, כי בנוגע למלואו של הטון עולה עלמאן על כל חבריו הכנרים וגם, אם נשפוט על־פי הידיעות ההיסטוריות, על פאגאניני שהיה היותר מפורסם בדורו. בעצם הדבר, אם נגפה את האקסצנטריות של איש־הפלא הזה, הרי נוכל

לחשוב את עלמאן פילידי־רוחו ויורשו היותר תכוף של פאגאניני. אמנם חסר הוא את הרעש ואת הפולמוס אשר, לפי עדותם של בני־דורו, לוו את נגינתו של פאגאניני; חסר הוא השארלאטאניות שהתנפרה בנגונו של ילידי־גינואה בהיותו עושה מעשה להטים גם על מיתר אחד או על שני מיתרים גרידא; אבל הרי מרננים אחרי זה האחרון שהיה בא בברית עם שדי שחת ושעשה חוזה עם יושבי שאול. עלמאן לא חונן בכחות בלתי־טבעיים כאלה, וכל ימי חייו דרך בדרך הקשה של התפתחות טבעית והשתלמות מעשית. יש שמאשימים אותו על העויות גופו הזרות בשעת נגונו שיש בהם מעין התהדרות והתגנדרות, אבל באמת כל זה הוא חלק מאופיו ומזג־רוחו החם.

עלמאן הוא בעל טכניקה מושלמת לכל קויה ודקדוקיה, מין טכניקה שאינה קיקיונית וקלת־מציאות ושהיא נקנית רק אחרי שנים רבות של עבודה קשה. מלאכת אצבעותיו היא מדויקת בתכלית הדיוק, ובתנועת קשתו אין גם שמץ דופי. באצבעותיו הסולדות ומרתתות וב„ארקאטו" (אופן שמוש הקשת) שלו יכול הוא להוליד את הקוים הטונאליים היותר דקים, את הצבע הקולני היותר נעים, את הארפא־גיות ואת הסתימות הכפולות היותר קשות, סטאקאטו ולגאטו, ביברטו וטרמולו, גליסנדו ופורטומאנטו. ואצבעות ידו השמאלית הן כל־כך רגילות בסתימות לאורך צואר הכנור כמו אצבעות ידו הימנית הן שכיחות לגבי הקשת. ומדת הטכניקה הכוללת הזאת היא שעזרה לעשות את עלמאן למומחה גדול בתנועות הארמוניות משולבות ובחוליות מגובבות אשר אור וצל משמשים בהן בערבוביה. גם את האור גם את הצל הוא מצייר עד להפליא. כנורו הוא רב־קולות כמו תזמורת זעירת־אנפין, ויש בו מעין ביולא, ביולונצללו, באס, גיטאר, חליל, וגם קול אדם. אופן חבורו הוא צח ובהיר ונוסח נגינתו הוא רחב ורב־תוכן. אולם למרות רום מעלת השתלמותו הנה שואף הוא תמיד לבטוי יותר שלם, לגלוי אופקים אמנותיים יותר חדשים, להשגת מה שהיה בלתי־אפשר עד כה. מענין מאוד להתבונן אליו בשעה שהוא מנסה לנצח את הקשה ובלתי־אפשר, בשעה שהוא מישתדל לבטא איזה רגש ענקי העובר את גדר היכולת הידועה של הכנור. גופו מתנודד ומזדעזע כמו בצירי גסיסה, גידי מצחו מתנפחים וכמו מתפוצצים מבעד שבבות העור, עיניו בוערות באש קדחת, ואצבעותיו הסולדות מתלבטות בצואר הכנור ביאוש גמור. קשה לראות באופן יותר בהיר מלחמה ענקית כזו, מלחמת הרוח החפשי עם החומר המוגבל, מלחמת הגאון נגד גדר היכולת והאפשרות.

קונצרט של עלמאן הוא חג ומועד לאנשי הרוח. במשך שעה מועטה הוא מובילנו דרך כל ההרגשות האנושיות המזעזעות את נפשנו עד היסוד, אבל יחד עם זה גם מרפאות את פצעי לבנו. העוקץ שבהן הוא גם המזור. יש שהוא מכניס אותנו אל שדי אליזיום הקסומים ואל מפרשי נירוואנה המוזהבים, מקום מלאכים בעלי־כנף ושרפי־אש מתעסקים באושר האדם ובנות־אלהים צחורות־גוף ושחורות־עין מתהוללות ומתפרגות בערבוב של צבעים וחבור של גוונים שונים. ויש שהוא מביא אותנו באותו מצב־רוח השאנן והמכורך של ווארדסווארט „שבו יוקל כל המשא הכבד והמייגע של עולמנו הסתום". אבל על־פי רוב מיתרי כנורו מנהמים מתוך כוסף וגעגועים, בדידות ועזיבות, ובשעה זו הוא נותן לנו לראות את מעלותיו היותר מובחרות, את התרגשות לבו והשתפכות נפשו, את התאוננותו הצודקת וקינתו המלאה דמעות. בעתים כאלה עלמאן נעשה סמל הרוח המקונן של ישראל סבא, ומכנורו יוצאת בת־קול של כל הצעקות והאנחות של היהודי הנודד על כל פרשת דרכים מנהרות בבל עד ערבות רוסיה. כל אחד מאתנו ששמע בזמן מן הזמנים את מנגינתו, הרגיש התמוגגות־לב זו השופעת מהקסם השובב של כנורו, ויחד עם זה גם התמרקות מוסרית ורוחנית. עלמאן משפיע השפעה זו לא רק על יהודים בני בריתו, כי אם גם על נוצרים שאינם משתתפים כלל בעניני העם הישראלי, ואין להם יחס כל שהוא אל היהודים. מספרים על עלמאן, כי כשנגן בלונדון אחת מן הנוקטורנות של שופין בפני מלך פורטוגל, דון מאנועל, הנמצא שם בגלות, הנה התרשם האחרון כל־כך, עד שדמעות נזלו מעיניו ויחבק את ידי המנגן באהבה וחבה לאות תודה. עלמאן הוא חוזה חזיונות של עמק־הבכא, הנביא של כל הנענים והנדכאים הנמצאים במלוא רוחב העולם. ובכל זאת אין בתוך העצבות שלו מרה־שחורה או פסימיות שאין לה ארוכה: סער התרגשותו מתחלף לפעמים ברוח שאנן של התרפזות והצטמצמות, וקינתו המרה היא מעורבת „פה ושם" בקוי אור של שמחת אריסטופאנס והוללות אנאקריון, ברקודי גיל וכרכורי חדוה. כמו צייר המושל באגן צבעי הספקטרום הוא מצייר גם את השאול בצבעי גן־עדן ומקשט צלמונים כהים ואפורים בצבעים יפים ומרהיבים.

בדברו על גאון־הכנור איסאיה אומר ש„עליו להיות לא רק כנר, כי אם גם חושב, פייטן, איש, שעליו להיות בקי בתקוה, אהבה, תאוה ויאוש, ובכל הרגשות והמאויים האנושיים, בכדי לבטא אותם בשלמות הדרושה מתוך כנורו. עליו לנגן על כנורו כמו פאן חלל על אבובו!" התכונית הזאת היא קשה לכל ילוד־אשה קצר־ימים ושבע־רוגז. איסאיה הסבא אולי נתנסה בהרבה מן הנסיונות האלה, אבל עלמאן הצעיר אשר התחיל לנגן לפני הקהל בהיותו ילד, איך אפשר היה לו לסגל לעצמו סך־הכל כזה של הרגשות ותאוות? ובכל זאת הוא מזעזע את קהל שומעיו יותר, הרבה יותר מחברו הישיש יליד בלגיה. פה מונח הסוד הגדול אשר מבקרים רבים נסו לברר ולא יכלו, מפני שאין דבר כזה ניתן להפתר. ההשגחה העליונה בוראת נפלאות, ויש שהיא נותנת לנער כל המעלות וההשלמות, אשר אם יבוא איש אחר להשיג אפס קצהן עליו לבלות את מיטב שנות חייו. בלי כל ספק שמישא עלמאן הוא אהוב ההשגחה העליונה.

בי״דיפי״ר.

צְרוּפֵי תּוֹרָה

מאת

א. ל. גרוסמאן.

פתח הצדיק ואמר: „אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם!"

הרביבים כצפרים טסות בכנפיים פעורות, ראשון כרפי מעלה והן לוֹעות כל טפת גשם, המפרה את האדמה ומעוררה להוציא הטמיר בהביונה — כן שותים הם את דברי פי קדוש שהם בבחינת „טל שמים", המפרה את יבשת המות ומעורר את הניצוץ הקדוש, האלהי.

מתוך דבקות והתלהבות נהנים החסידים מזיוו של הצדיק, ומרגישים את עצמם בעולמות העליונים: הנשמה מתרפקת על עתיק־יומין, המחשבה מתדבקת בכתר האצילות, והעינים מתיזות ניצוצות קדושים — בהסתכלם בקלסתר פני צדיק המגלה טמירין, והנסתר מתלבש בנגלה:

— בנים שגלו מארצם!... אילן שנעקר משורש נשמתו!...

הכוכבים מתיזים אור כהה חולני, הלבנה מביטה על הממהרים להבדיל בין קודש לחול, והצדיק מאריך ב„שלוש סעודות": — קשה לו להפרד משכינת יום שבת קודש... והחסידים מתנועעים בעלטה מסתורית, ומרגישים בסוד של „זעיר אנפין".

— נסתלקה הנשמה היתירה!...

ההול, בכל תוקף נסותו, חדר לאהלי יעקב — ה„מלוה מלכה" קדישא... והצדיק בעינים עצומות במצב של התפשטות הגשמיות, בדביקות עגומה וצער פנימי, צער נשמה בוכיה על גלות השכינה — מגיד דבריו לקהל מעריציו הצמאים לתורה:

— שכינתא בגלותא!... החיים חסרים נשמה, חסרים רוחניות, התרוממות!...

רטט קל עבר על פניו העצובים: עצבות נשמה הכוספת לברר הניצוצין... נשמה המבקשת לתקון למלכות שדי... השאיפה למלא החסר, לתקן הפנימי... ובקול ערב, מתיק ונעים, המעורב בתוגה עצומה, עתירה היא:

נסתתמו הצנורות!... האומה מתפרנסת מסטרא אחרא, והנשמה— מאיש ירד!...

דממת תוגה שוררת בין החסידים המקמטים את מצחם, ומתעמקים ומתעוררים הכמהים לדבריו הצרופים וקדושים, ובכל נשמתם הם מתדבקים בצדיק השקוע בדממה. והצדיק הכניס את ראשו בכפות ידיו הנשענות על השולחן, פניו מעולפים בערפלי־טוהר המחשבה, והאנחות המתפרצות זו אחר זו, נתקלין באופן חריבי על ראשי החסידים העומדים צפופים ויושבים כפופים וחרדים וכובשו הנשמה המשתוקקת לדבר הכיר וחידת עולם מצפים הם לדבריו הכמוסים ומלאים רזין קדישין:

ותנועת הצדיק מתנועע בדבקות עצומה, עיניו נטויות כלפי מרום, וברמז, ובהוצאי דבורים, משמיע ארשת שפתיו המגלין טמירין:

— כשבית המקדש היה קיים השפיע ישראל שפע רב בכל העולמות, על כל אומה ולשון... ירדה ההשפעה ממקורה העליון על ידי ישראל [illegible]... משל לכלי שמלאוהו שמן, אימתי עובר השמן מחוצה לו? כשהכלי מתמלא על כל גדותיו!... בכלי שלם, כלי ברכה, הכתוב מדבר!... ובימים שחרב בית המקדש?!...

והחסידים מקשיבים ומתעמקים, מקמטים את פניהם ומרגישים בעצמם את הנעדר, את החסר, את עולמם שנתדלדל, שנחרב... ולבבם מתגעגע לחיים של תוכן, ונפשם נכספת לספוק רוחני, ועיניהם המתרחבות ומתגדלות נעוצות בדיוקנו של הצדיק, בקלסתר פניו המכוסים בענן המחשבה, והוא, הצדיק, נוהם בנגון עצוב ומלא צער עמוק:

— נתקלקל הצנור!... אין כלי מחזיק ברכה!... ההשפעה מגיעה לאומה דרך צנורות של אומות העולם, והוא הסוד של „נתת שמחה בלבי מעת דגנם ותירושם רבו"!...

חרדת מרום נפלה על החסידים המזדעזעים מקולו החודר ומדאיב, המתנועעים בהתלהבות מתוך השתוממות לדבריו הנשגבים שהם בבחינת „לאו כל מחא סבל דא", והרהורים עצובים זוחלים וצובטים בלבם הפועם, ומתוך כך שקעו במרה־שחורה ובאו לקטנות המחין, לעצבות המפילה אימה: אימת הענק על נמר, פחד הנשגב על בן־תמותה, חרדת המרום על שפל... ואיזה יסורים תקפי אותם, יסורים של אהבה וגעגועים להתרוממות, להשגה רוחנית, למלא החסר בהויתם, בתוכן חייהם...

מה מאד חפצו להשיג את הכמוס בדבריו, להתמזג עם נשמתו המרחפת בעולם האצילות להתדבק בערפלי־סוד ורזי עולם.

והצדיק, כשהסתכל בפניהם הרזים התמהים, הכמהים לגלוי הנסתר בנגלה, השתקע במחשבה: חשבתי להעלותם למדרגת צדיק, המרגיש בצער האומה וגלות השכינה... והם, אינם משיגים, עליליות... הניצוצות הקדושים נשבו בין הקליפות. רחמנא ליצלן!...

כל דבר צריך להיות מתפעל על־ידי דוגמתו ודומה לו — הבריק רעיון במחו המרוד — והצדיק הרוצה לפעול איזה דבר, צריך הוא לרדת קצת ממדרגתו — ארדה נא ואבינם.

פניו לוהטים, מצחו מתקמט ונוצץ, בלבבו מתלקחים געגועים לעולם שכולו טוב, עיניו הקודחות תקועות באופל המעיק, משפשף הוא את ידיו ונוהם מלביאה החולצת שד לגוריה המתרפקים ומתדבקים בה, ובחיוך רך ועגום המרפרף על שפתיו, פתח ואמר:

— גלו מעל שולחן אביהם!... בנים עזובים, המצפים לשולחן אחרים!...

משל למה הדבר דומה, לבן מלך שסרח, ואביו גרשהו מעל שולחנו, ואמר לו: אל תבוא לראות את פני עד שתחזור בתשובה!... הלא ידוע ומפורסם — מלל ותחב מבטי עיניו הקדושות בחסידים הקולטים דברי כבושין — שאין לך דבר העומד בפני התשובה... והאב מצפה לתשובה... והכרוז בכל יום יוצא ומכריז: „שובו, בנים"... ובן המלך עומד בחוצות, רחמנא ליצלן... פרוד ההשפעה נסתתמו הצנורות, והוא ניזון ומתפרנס על שולחן אחרים: עבדי המלך מרחמים עליו ונותנים לו ליהנות משולחנם הם... והאב ממתין, מצפה ומיחל, מתי יתעורר ויעשה תשובה?... הלא המלך מתאוה שכל החוטאים ישובו אליו והכרוז מכריז: „שובו אלי!"... ובנו החביב, המכיר בחטאו, הסובל ומתמוגג בצערו, צער של געגועים ויסורי הנפש הכמהה להתכל בפני אביה — הוא בשלו: „השיבני אליך!"... ועבדי המלך המספיקים לו מזון, מוכיחים על פניו באמרם: אוי לבן שגלה מעל שולחן אביו!...

קהל החסידים הרכינו את ראשם מכובד הרעיון המפעפע במחם — המשיג ואינו משיג... עיניהם המלאות, תשוקה לתורת הצדיק

מסתכלית בו. בפניו המכוסים בשתי ידיו, ככרוב המכסה בכנפיו את פניו בטוסו לפני כסא הכבוד; ומקמטי מצחו מתמלט הניצוץ הקדוש, האלהי, המשיג חדשות בספירות העליונות ומגלה טמירין בנשמת האומה השרויה בצער.

עיניהם ניזונות מאור פני הצדיק, ותוגה עגומה נחה על פניהם המצטפלים: תוגת הבן המגורש מנחלת אבותיו, המשתוקק לשלחן אביו, הכוסף למלא החסר, לתקן הפגימה... ומתוך כך באו לדביקות, לארבה יתשיקה לעבודה... והרהורי תשובה התעוררו בלבבם העורג לתוכו... רדיים... לקומה זקופה... שלמה...

והצדיק המשפיע עליהם נהורא קדושה, בהתפשטות הגשמיות, בדביקות עצומה, בהתרוממות הנפש הסופגת את צער השכינה השרויה בנכר, ובהתלהבות הרוח מעין מחין קדישין, מגלה טפה בבוד התשובה:

— כשהאדם בא לידי חטא ופגם חס־ושלום, אז הוא נפרד ממקים הבורא העליון, משורש נשמתו... וכשהכלל פגם וחטא, אז הם נפרדים ממקור חייהם, ממקור נשמתם ושרשם בקודש... החטא מביא לידי פורעניות חס־ושלום, החטא מפריד את היחיד מן הכלל שהוא רזא דאחד... אין בכלל אלא מה שבפרט שהוא סוד האחדות... והתקון הוא התשובה, התשובה מביאה לידי גאולה... על־ידה יתדבק הפרט אל הכלל, והכלל יתחבר למקור נשמתו, לשרשו העליון בקודש... יבזה יתחבר האיהל להיות אחד... וזהו סוד „ויושיבו ויחננו" —

שבו תחילה! — סוד הגאולה...

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

באיתי ערב, בשהחסידים בוכי על רמיי בסעודת „מליה מלכה", השתפכו בדמעות באמרם „בונה ברחמיו ירושלים"...

והצדיק המסתכל בחסידים השרויים בתפלה, המתמוגגים מצער, צער נשמה פגומה המצפה לרחמי שמים, אז רעיון מחריד נצנץ במחו: הלא הם דוחקים את הקץ, מחמת שכח הקדושה וסוד הגאולה טמיר וגנוז בתוכם, בתוך עצמם הם, ואינם מתגלים אלא על־ידי עבידה — רק השב בתשובה שלמה מסייעין לו!...

פניו התעוותו מצער התרמט עיניו התעצמי, אנחה עמיקה פרצה מלבו, ובתוגה חרישית רטן:

— אוי להם לבנים השרויים בצער, ובלי כל עבודה של תשובה, מצפים לביעתא דשמיא...

ומעכבים את הגאולה!..

מִכְתָּב מִמִּצְרַיִם

תיכף כאשר הגיע לנו הד קול ענות אחינו מירושלים, לא חפצנו בשום אופן להאמין, כי תקותנו האחרונה, תקות הצהרת באלפור, כי גם היא תקות שוא, — פ ו ג ר ו ם ב י ר ו ש ל י ם תחת דגל ב ר י ט נ י ה, בפומבי, ובלי שום מפריע מצד מושלי הארץ, הלא זו עובדה מכחשת למפרע את כל ההצהרה. היינו נוטים להאמין, כי היה רק ריב בין שתי כתות, או לכל היותר בין שני גזעים, והממשלה עשתה בודאי מה שהיתה עליה לעשות ברגע כזה. והנה בא אלינו מנהיגנו ד"ר ווייצמאן (בעברו דרך מצרים ולסאן־רימו), והציונים מפה הסכימו לעשות אספה ולהזמינו, כדי לשמוע מפיו את ה א מ ת, והאמת שמענו: —

רגעים היסטוריים היו הרגעים האלה. וברגעים האלו כמה עולמות נחרבו וכמה עולמות נבנו! אי־אפשר לתאר בצבע נכון את התמונה הכללית של האספה, וביחוד קשה לצייר תמונת מנהלנו. אלו אשר קראו פרקי תולדתנו מימי הבינים, בשעה שאיזו קהלה עמדה על הפרץ ועסקניה השתדלו לבטל איזו גזירה, כל הקהל עמד בבית־הכנסת וחכה לשוב העסקן הצבורי, ובהגלותו בפתח בית־הכנסת, כל אחד ואחד קרא ברשמי פניו את התשובה אשר בפיו, אם לחיים ואם למות, — רגע כזה עבר עלינו על הנאספים גם הפעם. הצעירים שבנו אמנם קבלו פני המנהיג בקריאות „יחי!" ובמחיאות כפים, אולם לנו, הישישים, היה רגע זה לשנות עד. —

שבור ברוחו הופיע לפנינו מנהלנו היקר, אשר דמי לבבו עוד טרם שקטו, — בקול רועד הגיד לנו האמת, כי זה היה פוגרום ככל הפוגרומים הידועים, בהבדל כי האחרים היו בקישינוב תחת דגל ה צ א ר, והפוגרום בירושלים — תחת דגל ב ר י ט נ י ה...

על שאלת אחד מהנאספים, אם זה היה כנגד היהודים או כנגד הציונים, השיב הד"ר, כי הפוגרום היה כנגד היהודים, כי בארץ־ישראל אין לחלק בין יהודים לציונים. שמה כולנו ציונים, אחרי כי כולנו שמה יהודים. ואם אחד מאתנו חפץ להתנחם בזה, כי הפוגרום היה רק כנגד הציונים, אשאיר לו הנחמה הזו.

„הנני נוסע לסאן־רימו, — הוסיף לדבר הד"ר, — בידי כל מגלת האשמה ושמות הנאשמים. וזה עשוי בצדק בלי שום פניה צדדית. שמה אדרוש משפטנו, שמה אבקש הן או לאו. אם הן — נלך קדימה. ואם לאו (קול מהנאספים: נלך קדימה), נלך קדימה בכל זאת גם הד"ר.

„במשך שמונה ימים תשמעו חדשות, אל לנו להתיאש, כל יהודי בהולדו אומרים לו: בדמיך חיי. ולתנועתנו גם כן יאמר: בדמיך ח י י!" — ובזה נסע מאתנו.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

להתיאש!? — האם התיאשנו ברגעים יותר מסוכנים? אמת, כי האמונה אשר היתה לנו בעם הבריטי בכלל ובהצהרת באלפור בפרט אבדה הרבה את זכיתה, אולם גם האנגלים אבדו הרבה מכבודם המוסרי. דמי היהודים, אלו אשר קבלו אותם בידים פתוחות, בתור מ צ י ל י ם, — דמיהם נשפך בחוצות ירושלים, בסבתם של פקידי האנגלים.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

היהודים ממרים הרבה ישאלו לסבת הנעשה. והנה לפי דעתנו, לפי אשר אנו מכירים את תנאי המזרח, הסבות העיקריות הנה שתים. מצד אחד שנאת הסוריים לנו, ומצד השני אפס הלאומיות האירופית של יהודי מצרים).

מיום שבאו האנגלים לארץ מצרים, קיימו בתור שיטה פוליטית את הפתגם (divise pour dirigé) „פלג בשביל שתמשול", ודרשו תמיד לקרב גזע אחד למטרתם. בין הגזעים שהם היותר מוכשרים למטרתם הנה כמובן המיודים הנוצרים והנה הסורים. והמצריים הפרעונים—האחרונים—בתור אזרחי הארץ שתנאי חייהם מתאימים לתנאי המצריים המחמדנים נשמטו לאט־לאט ממשרות הממשלה

ומעניקים פוליטיים. ובכן נשארו הרוב מפקידי הממשלה — הסורים, השפעתם בחוגי הממשלה גדולה מאד, כי מהם כל מזכירי הפקידים האנגלים. העתונות הציונית בידם, והם משתמשים בהשפעתם לטובתם, ובתור שונאי ישראל משתמשים הם בכל מקרה כנגדנו. פקיד אנגלי כי יבוא אל הארץ, וכידוע לאו דוקא הטובים והמיטבים שבהם ישלחו הנה, הוא בטבעו איש־ספורט ומפנה רק מעט מאד לעבודתו, שמח הוא למצוא מזכיר עושה הכל. וכאשר נכבשה ארץ־ישראל על־ידי האנגלים, הביאו שמה אותה השיטה, — גם הפקידים ומזכיריהם ממין הזה, וכן כל משרות הממשלה בארץ־ישראל נמצאים בידי הסורים. פקידי האנגלים בעצמם אחרי היותם זמן רב במשרד אחד עם הסורים, נחלו גם הם שנאה להיהודים. לנו היהודים במצרים הדבר ברור, אחרי העובדות מדי יום ביום, כי שני העתונים הסוריים היותר גדולים בארץ הקדם בשפת ערבית (נוסף לעתונים הצרפתיים): „אל אהראי“ ו„מוקאטאם“, מראים שנאתם לנו בפרהסיה על כל מקרה. בכלל אין ולספוק בשנאת הסורים לנו, אחר כי אחד מראשיהם כתב באלו הימים בעתון האנגלי „המבשר ממצרים“ בזה הלשון: „אם אנו ידידי העם האנגלי או הננו מאוהבי צרפת, זה ענין אחר, אבל האמת כי אנחנו כנגד הציונים“, הודאת בעל־דין כמאה עדים דמי. מכל זה נוכל להבין איזו השפעה משפיעים הסורים על פקידי האנגלים במצרים, ובפרט בארץ־ישראל.

אף כי מספרם של היהודים במצרים הוא יותר גדול ממספר הסורים ורובם מהם ילידי הארץ, בכל זה מעטים מאד המה מספר היהודים שהם נושאי משרה בהממשלה. ביוצא מן הכלל הם במשרדים כספיים ובמשרדים אינטלקטואליים.

וככה חיים הם יהודינו פה בד' אמות של מסחר כיהודים בני דת משה, אדוקים במנהגי הדת לפי מצות אנשים מלומדה, רחוקים מחיי היהודים הכלליים ממש כרחוק מזרח ממערב. בין ארבעים אלף ידידי מצרים נמצאים אפשר כארבעים יודעי כפר עברי חוץ מספר התפלה, וביניהם עשרה יודעי פרק בתולדות ישראל. יהודי חוץ עם כל גלותם וסבלותם, תנועותיהם וחייהם מעניינים אותם רק עד כמה שמגיע להלכות צדקה. בקאהירה, עיר הבירה לא נמצאו עד לפני שמונה־עשר שנים שנים ציונים מיהודי מצרים, רק שנים, בשעה אשר כבר היו לנו כעשרים שנה של ציוניות, וכארבעים שנה של התישבות יהודים בארץ־ישראל, בארץ היותר קרובה להם. ובמשך עשר שנים האחרונות, תודה להמהגרים פה, ובראשם מר יעקב כלב מתוניריה, ותודה לאחרים יחידי סגולה, הגענו ליסוד מרכזים לאומיים, ציוניים, להפיץ את השפה ועוד).

אינם נחוצים לעניים. כפי האמור יהודי מצרים רחוקים המה מחיי הפוליטיקה. בכל זה ישנם רבים משלנו אשר נושאים משרות כבודות בהממשלה. מלבד שהם עשירים גדולים הם בעלי תואר מצלצלים והשפעתם גדולה מאד בחוגים הרשמיים, ובצרכי־צבור עממיים המה הראשונים הנתבעים ונותנים. את שמותם נקרא על כל לוחות הכתב של בתי ומוסדי צדקה מכל העמים פה. בית החולים האיטלקי והאוסטרי בקאהירה נבנו על־ידי השתדלותם של היהודים ובכספם, בשעה שליהודים עצמם אין בית־חולים ובשנה האחרונה נוסד בית־חולים, בית יתומים, ומוסד לחניכי אומנות, על־ידי מנדבים פרטיים בלי השתתפות הצבור. אמנם השפעתם רבה מאוד ולוא השתמשו בהשפעתם בכל מקרה שיזדמן לטובת ישראל, אם בפני כובשי הארץ או בפני אזרחי הארץ, כמו שמשתמשים הסורים, בהשפעתם לטובתם, הן בתוך הארץ והן מחוץ לארץ מצרים, אז מייגני פקידי האנגלים ומושגי הערבים המצריים אשר השפעתם רבה על ערבי ארץ־ישראל אחרת היתה מאשר היא היום, ואפשר כי לא הגענו למה שהגענו.

עברו בשתיקה על כל האשמות שמאשימים אותנו בעתונים המקומיים הן בשפה העברית והן בשפות אחרות, שכולם בידי סורים או ידידי סורים, ולא חשבו להוציא עתון בשפת הארץ אשר יגין עלינו בענינים כלליים ופרטיים. הפקידים הגבוהים במושבות, והערבים אזרחי הארץ בראותם כי הפאשאים היהודים מושכים עצמם מקהל היהודי ואין אחד מהם פוצה פה להצדיק את תנועתנו ולברר מטרתנו לפי האמת, ובשעה שהצד השני, הסורים, משתמש בכל מקרה להשליך כל שקץ עלינו ולהאשימנו בכל רע כנגד הערבים, שלנו מחרישים,—הפקידים בראותם זאת קבלו את הרושם, כי ישראל הפקר הוא, וכל אשר יעשה בעילם היהודי הוא מעשה יחידים ועבודה זרה. המושג הזה משמש הזדמנות היותר טובה להמזכיר הסורי הטפוסי, לשפוך שמן על המוקדה. ואלו המושגים או ההזדמנויות הביאו להרצח בירושלים. ויהודי מצרים אשמים הם כי לא עמדו על המשמר. כל מי שיש בידו למחות ואיננו מוחה מעלה עליו הכתוב כאלו הוא עשהו.

בילדי נכרים הסתפקתם, יהודי מצרים, ואשמים אתם בדם הנשפך ברחובות ירושלים.

וכן נהפך החג לאבל.

נפחא.

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

באמריקה.

— ההכרזה על כספי העזרה. הסכום של שבעת מיליונים דולארים וחצי, הנדר־ש מאת יהודי ניו־יורק בתור חלקם בהכרזה החדשה, לא נקבץ עדיין, לּמרות מה שעברו כבר בשני שבועות אחרי „השבוע של ההכרזה“. ועד ההכרזה הניו־יורקי מנהל עכשיו תעמולה נמרצה בקרב אגודות בני הערים השונות. הועד פנה בקול־קורא אל האגודות האלה שבו הן מתבקשות להתאסף לאספות מיוחדות ולהחליט להפריש מאוצרותיהם סכומים הגונים בשביל ההכרזה.

אגודות רבות כבר נענו לבקשה הזאת. הועד מבקש על־ידי עתוננו את אלה האגודות שלא הספיקו עדיין להתאסף לשם ההכרזה לעשות את חובתן זו במוקדם האפשרי. כל אלה הזקוקים לנואם או לאינפורמאציות שונות יפנו אל הלשכה הראשית של ועד ההכרזה — 389 השדרה החמישית.

* * *

בחוץ־לארץ.

באנגליה.

תשובתו של שליח יהודי ארץ־ישראל. בגליון ה„טיימס“ מ־18 למאי באה תשובה מאת מר ראובני, חבר המלאכות היהודית מירושלים שבאה למסור לועד הפועל הציוני את

הפרטים בדבר הפרעות, על דברי מר בארנס, מי שהיה מיניסטר הממשלה האנגלית בזמנו של באלפור.

בארנס שב מסיורו בארץ־ישראל ובתור יתר רשמיו מסר, בגליון של ה„טיימס" מיום 14 למאי, כי הפרעות בירושלים היו במובן ידוע תוצאה מזה שמנהלים אחרים של הציונים לא נזהרו בלשונם בדברם על גורל ארץ־ישראל.

בתשובתו מוכיח ראובני לבארנס, כי ההתנגשות לא באה משום זה, שמנהל ציוני זה או אחר עורר את חמת הערבים, אלא על־ידי שהאדמיניסטראציה הרשתה במשך זמן רב לקלוב הערבי לנהל תעמולה של שנאה ארסית כלפי היהודים, ועל־ידי זה שראש־העיר ירושלים נשא בפומבי נאום שבו קרא לפרעות ולא נענש, וגם מפני שהפוליציה הערבית לא הוסרה ממשמרתה.

— ה ע ת ו נ א י ם ה א נ ג ל י ם ל ט ו ב ת ז א ב ו ט י נ ס ק י . כפי שמודיעה לשכת העתונות היהודית, החליט הועד־הפועל של אגודת העתונאים האנגלים להגיש לממשלה את החלטת אגודת הסופרים היהודים בניו־יורק שעל שם י. ל. פרץ בדבר דרישת שחרורו של זאבוטינסקי. אגודת העתונאים האנגלים נחשבת לאחד המוסדות שהשפעתם רבה בארץ.

— ס מ ו א ל ב ת ו ה נ צ י ב ע ל י ו ן . ביחס אל השמועות שנפוצו, כי הרברט סמואל עומד להתמנות מטעם הממשלה האנגלית בתור גובירנר בארץ־ישראל, מודיע ה„איווינינג סטאנדרד", כי ההתמנות הזאת תצא אל הפועל בעוד ימים אחדים, וכי סמואל יקבל לכבוד מאורע זה תואר מיוחד — „נציב עליון (האיקומיסיונר בארץ־ישראל".

— ה פ ר ע ו ת ש ל ה פ ו ל נ י ם ב ע ת ו נ ו ת ה א נ ג ל י ם . העתון לערבים בעל ההשפעה „ווסטמינסטר גאזט" הדפים מאמר באחד מגליונותיו האחרונים, שבו הוא דורש בדברים נמרצים מאת הממשלות המאוחדות, כי תעצורנה בעד הפולנים מעריכת פרעות ביהודי גליציה האוקראינית.

העתון מגיד את דעתו, כי החיילים הפולנים, הידועים בשנאתם ליהודים, עורכים את הפרעות ביהודים בלי פחד מפני כל עונש שהוא. פילסודסקי והמפקדים הצבאיים האחרים — אומר העתון — הוציאו אמנם פקודות נגד עריכת פוגרומים. אולם גם החיילים הפולנים וגם אחיהם לפרעות — החיילים האוקראינים — אינם שמים לב כלל וכלל לפקודות כעין אלו. ה„ווסטמינסטר גאזט" דורש איפוא, כי הממשלות המאוחדות תשמנה קץ לתעלולי הפולנים ביהודי אוקראינה.

• • •

ב ה ו נ ג ר י ה .

עוד לפני זמן־מה פרסם „ועד הארצות" (הועד של צירי המלאכויות היהודיות) בפאריז את הידיעות המהימנות הבאות בדבר מצב היהודים בהונגריה:

„כל בית־הסוהר שם מלאים יהודים הגועים מרעב ממש. דיה איזו מלשינות או דלטוריה מצד איזה נוצרי שהוא להשים את היהודי במאסר או להכחידו מן הארץ בלי דין ומשפט.

בבודאפסט מיסדים האופיצירים בגלוי לעיני השלטונים חברות שמטרתן היא להשמיד את היהודים. האופיצירים עושים מעשי אלמות בכל יום, אוסרים את היהודים, מענים והורגים אותם. במשך השבועות האחרונים נעלמו כשמונה מאות יהודים ועקבותיהם לא נודעו. אין אמצעי אכזריות או השפלת הכבוד שלא השתמשו בהם האופיצירים ושאר פקידי הממשלה נגד היהודים. מפחדים מפני פוגרומים ושחיטות. בבתי־הספר אין מקבלים את ילדי היהודים. המסחר היהודי הרוס לגמרי.

פחד השלטונים נפל על היהודים במדה כל כך מרובה, עד שאינם מעיזים להתאונן בגלוי ולדרוש את התערבותם של באי־כח ממשלות ההסכם. ממשלה אחת, שאליה נסו היהודים לפנות בענין זה, התיחסה בבטול ולא שמה לב לבקשת האומללים האלה".

ואמנם את אשר יגרו היהודים — בא.

בימים הראשונים לשבוע העבר ערכו החיילים ההונגריים בבודאפשט פוגרום נורא ביהודים. רבים מהנגועים נהרגו ומספר הפצועים רב מאד. מנהלי הפורעים היו אופיצירים הונגאריים. באותו הזמן נערכו פרעות גם ביהודי ערים אחרות.

פוגרום לכל פרטיו נערך גם כן ביום 13 למאי.

בהונגריה נמצאת עכשיו מלאכות של הפועלים האנגלים שבאה לדרוש אחרי מעשי הפרעות, והממשלה אסרה משום זה על העתונות להפיץ את הידיעות על המאורעות האחרונים.

אמנם כדאי לציין, שהיהודים המתבוללים בהונגריה עדיין לא לקחו מוסר. למרות האכזריות של הממשלה והעם ההונגרי כלפי היהודים, יצאו ראשי „התאחדות היהודים ההונגריים" במחאה נגד סעיפי חוזה השלום שעיבדו הממשלות המאוחדות בשביל הונגריה. לפי דבריהם, אין הסעיפים האלה נוחים והומאניים למדי בשביל ממשלתם הדימוקראטית.

* * *

ב פ ו ל נ י ה .

— „ח ס ד י " ה מ מ ש ל ה ל י ה ו ד י ם . ולפי ידיעות „הצפירה", ניסתה הממשלה הפולנית לתת הגנה לאומית ליהודים בגלילות שיש הזכות לתושבים להביע את רצונם בנוגע לשלטון המדיני: במיוחד היא ניסתה למנות פקיד מיוחד בשביל ענייני היהודים בליטא.

בתוך הגלילות הנזכרים לפי דעת התושבים נכללים גם כן—מלבד פלכים שונים מגרמניה — חלקים מליטה, מרוסיה הלבנה ומאוקראינה שהפולנים כבשו אותם אחרי חתימת ממשלתם על חוזה השלום.

דעות היהודים בגלילות האלה תוכלנה להכריע את הכף והממשלה רוצה, איפוא, לקרב את היהודים שנואיה בשעת דחקה.

— ה ז כ ו י ו ת ל מ י ע ו ט י ם ב פ ו ע ל . הועד של ה„סיים" המעבד את סעיפי הקונסטיטוציה הפולנית לא קבלו תקונים אחדים שהציעו לפניו חבר הצירים היהודים. לפי התקונים האלה היו היהודים צריכים לקבל אוטונומיה גמורה באותם הגלילות הפולניים שרוב יושביהם אינם פולנים, וכמו כן היתה צריכה הממשלה הפולנית ליסד מיניסטריום מיוחד לעניני המיעוטים שבמדינה.

— ד ר י ש ו ת י ה ם ש ל „ ש ל ו מ י א מ ו נ י י ש ר א ל " . העסקנים היהודים שטפלו בעת האחרונה בהכנות לקריאת „קונגרס של יהודי פולניה לשם הקמת ההריסות" נמצאים עכשיו במבוכה, לרגלי הדרישה הפתאומית של „שלומי אמוני ישראל". האגודה האורתודוקסית הזאת גלתה את דעתה פתאום, שאינה יכולה, לפי התנאים השוררים, להשתתף בועדה הקוראת לקונגרס הנזכר. היא דורשת בשבילה מכפר צירים אל הקונגרס באופן שוה עם מספר הצירים שניתן ל„מועצה היהודית הלאומית הזמנית", למרות מה

שהוסכם קודם, כי מספר הצירים של שתי המפלגות הראשיות האלה יהיה לפי מספר הדעות שקבלה כל אחת מהן בשעת הבחירות אל ה„סיים".

לפי הבחירות הרשמיות קבלו היהודים האורתודוכסים בשעת הבחירות אל ה„סיים" רק [illegible] דעות והמועצה היהודית הלאומית— [illegible] דעות.

העתונים היהודים בוואַרשה מביעים את תקותם כי למרות המכשול הזה יקרא הקונגרס בזמן המיועד.

— התנפלויות חדשות. בוואַרשה, בלב השכונה היהודית, היו שוב בעת האחרונה מקרי התנפלות על היהודים. [illegible] הפורעים את התנפלויותיהם על היהודים בשעת [illegible]. הפורעים [illegible] גם כי את [illegible] היהודים.

— ענינו של פריוֹנצקי. עורך־הדין [illegible], שמש זמן רב מטרה להצי נקמתה של הממשלה הפולנית, על אשר הגין בשעתו במרץ ובכשרון רב כל כך על אחיו היהודים, הכיר גם ובפעם מיותרה, את מדת ישרה של הממשלה הפולנית. אחרי שהממשלה הוכיחה, כי הוא „זר" ואינו אזרח פולני ואסרה עליו [illegible] — באר עכשיו [illegible] בשעה שבתיר זר אין לו כל זכות [illegible] בפולניה.

— בקשת [illegible]. [illegible] לבקש מאת יהודי אמריקה, כי ישלחו את כספי העזרה על שמות מוסדות ולא על שמות אנשים פרטיים, יהיו מי שיהיו. הסבה היא, מפני שהרבה אנשים פרטים שקבלו כסף בשביל מוסדות לא מהרו למלא את שליחותם.

— התאחדות „החלוצים". מן העת שנתפרסמה [illegible] שנתקבלה בסאַן־רימו אודות ארץ־ישראל התחילה תנועה בפולניה ובליטא לאחד את כל קבוצות „החלוץ" [illegible] שב אחרי [illegible] מטרה את ראשית: [illegible] לארץ־ישראל".

* * *

באוקראינה.

— תעלולי הפולנים. בקובל, פלך ווֹלין, ערכו החיילות הפולנים, ה„כובשים" את אוקראינה, פרעות במשך חמשה ימים רצופים: הכו, קצצו זקנים ונזלו את רכוש היהודים כאות נפשם.

במוכן ערכו החיילים הפולנים פוגרומים בעיר באר ובשורה של ערים אחרות. עד כמה שהפוגרום בעיר באר היה נורא אפשר להוכח מזה, שעתונאי פולני, שהוא סופר מיוחד מאוקראינה בשביל אחד העתונים הלונדוניים, „מוצא לנחוץ" להזכיר באחד ממכתביו את המאורעות בעיר ההיא ו„ללמד זכות" על הפולנים. לפי דבריו, היו ה„התפרצויות" („לפולנים אין פרעות כמו לרוסים הגסים אלא התפרצויות) כלפי היהודים של העיר באר הכרח אסטרטגי: בעיר ההיא אומר העתונאי הפולני, התרכזו הבולשביקים בשכונה היהודית.

— הועידה הראשונה של „ועד החלוקה". בשבוע העבר נשלח לקייב המשלוח הראשון של מכשירי עזרה (מדיצינית ובגדים) על ידי [illegible] המאוחד שבוואַרשה.

— שליחי יהודי אמריקה. פרופיסור פרידלאנדר, שליח ועד החלוקה המאוחד, ומר א. כהן, שליח יהודי אוקראינה באמריקה נמצאים עכשיו בדרכם לקייב.

— דימונסטראציה יהודית. בפרוסקורוב נערכה דימונסטראציה יהודית לרגלי בוא הבשורה מסאן־רימו אודות ארץ־ישראל. ראש המיניסטרים האוקראיני, לויצקי, נשא נאום של ברכה לפני החוגגים.

* * *

בליטה.

— ידיעות המיניסטריום לעניני היהודים. המיניסטריום היהודי בליטה פרסם את הידיעות הבאות על מצב אחינו בארץ ההיא:

בליטה נמצאים עכשיו כ־144,527 יהודים בערך. 20 אחוזים מהם מתפרנסים מקופות כספי העזרה; 48 אחוזים עוסקים במסחר; 21 אחוזים הם בעלי מלאכה [illegible] אחוזים הם פועלים.

מספר הבתים הנהרסים הוא 7,766; מ־453 בתי החרושת שהיו קיימים קודם נהרסו 282. לבאנק הקואופיראטיבי יש 23 סניפים וקרן של מיליון מארקים.

[illegible] אי־אפשר לו להתפתח עכשיו. יש [illegible] במכשירי מלאכה. שמונים אחוזים של בתי החרושת והמלאכה נסגרו מאפס עבודה.

ובכדי להשלים את התמונה מודיע המיניסטריום היהודי, כי בעוד חדשים אחדים ישובו לליטה מאות אלפים פליטים מרוסיה.

התקוה האחת שיש עכשיו ליהודי ליטה היא, כי אחיהם באמריקה יבואו לעזרתם.

* * *

בארצות אחרות.

— רומניה. מטשרנוביץ מודיעים, כי יהודי בסאראביה מעמידים ארבעה קאנדידאטים לבחירות לפארלאמנט הרומיני. אחד המעמדים הוא הציוני הידוע ד"ר כהן־ברנשטיין. הרב צירלסון מעמד בתור הקאנדידאט היהודי לסינאט הרומיני.

השבוע הארץ־ישראלי שנקבע בכל ערי רומיניה לכבוד הבשורה מסאן־רימו הצטיין בהצלחה רבה. נקבצו סכומים עצומים לטובת ארץ־ישראל.

— רוסיה הסובייטית. סוף־סוף הצליחה המלאכות שנשלחה מטעם „ועד החלוקה המאוחד" ל„ההיר" לרוסיה הסובייטית. חברי המלאכות הם: ה. כהן, מ. פיין והשופט ה. פישר בתור יושב־הראש. מטרת המלאכות הזאת היא כפולה: לעזור ליהודי רוסיה וגם עד כמה שאפשר לבוא במגע עם יהודי אוקראינה ולהושיט להם עזרה.

— אוסטריה. ב־17 למאי נערכה בווינה דימונסטראציה ציונית לכבוד ההחלטה בסאן־רימו. בין הנואמים היו: הרב הראשי ד"ר חיות, המורשה בפארלאמנט ד"ר שטריקר וד"ר שמריהו לוין. האחרון הלל בנאומו את עבודת הציונים האמריקאיים.

האספה שלחה טלגראמות של ברכה אל לויד גיאורג, אל וויצמאן וסוקולוב ואל לואיס בראנדייס ויוליאן מאק.

בין האורחים הנכבדים בשעת החגיגה היו: הציר האנגלי לאוסטריה, הציר הצרפתי והציר הפולני.

— גרמניה. באספת „יהודי המזרח" שהיתה בשבוע העבר בברלין נתקבלה ריזולוציה של הבעת תודה ליהודי אמריקה בעד עבודת העזרה שלהם.

— דנמארק. בכריסטיאנה נערכה זה לא כבר חגיגת־עם רבה לכבוד ההחלטה בסאן־רימו על גורל ארץ־ישראל. המיניסטר

הדגי, איקן, והציר האנגלי, סיר מונספילד פינדלי, היו נוכחים. נתקבלו ריזולוציות אחדות שתכנן: הבעת תודה לאנגליה ודרישת הגירה בלתי־מוגבלת.

— י ו ן . הממשלה היונית הכניסה הצעה אל הפארלאמנט, שעל־פיה יחשבו ראשי הקהלה של סאלוניקי לאוטוריטטים לעניני היהדות שבכל ארץ יון. קהלת סאלוניקי היא היותר גדולה מכל הקהלות היהודיות בארץ יון.

* * *

בארץ־ישראל.

— ד ח י ת ה א ס פ ה ה מ י ו ח ד ת . האספה המיוחדת של יהודי ארץ־ישראל, שנועדה להיות ביום הרביעי, 26 למאי, העבר נדחתה מטעם השלטון לזמן בלתי־מוגבל. יחד עם זה אסרה האדמיניסטראציה על הערבים הלאומיים לקרוא לקונגרס שהתכוננו אליו.

לפי ידיעה מלונדון, נדחה זמן האספה המיוחדת עד שהאדמיניסטראציה האזרחית תקח את מקומה של האדמיניסטראציה הצבאית.

אמנם אם שהאספה המיוחדת נדחתה, בכל זאת יש ערך רב לתוצאות הבחירות מפני שמתוכן משתקף האידיהם של הבוחרים ארץ־הישראליים, והרינו חושבים לא למותר למסור כאן את תוצאות הבחירות בשתי הערים — יפו וירושלים.

מספר המשתתפים בבחירות ביפו היה — 3700 והנבחרים למפלגותיהם ולמעמדיהם היו: 2 פרוגריסיבים (?), 2 ממפלגת „אזרח“, 11 ספרדים, 6 תימנים, 2 מזרחים, 11 מ„אחדות העבודה“ ו־8 מ„הפועל הצעיר“.

בין הנבחרים ישנם: ה„חכם באשי“ בן־ציון עוזיאל, ד"ר בוגרצוב, ד"ר מוסנזון, הרב י. ל. פישמאן וה. ד. גלוסקין. בין הקאנדידאטים שלא נבחרו ישנם העסקנים הידועים — בצלאל יפה, ד"ר הלל יפה, מ. שיינקין וא. ליודוויפול. בכלל התנהלה התעמולה בעד בחירת הקאנדידאטים באופן חריף מאוד.

בירושלים היו תוצאות הבחירות באופן כזה: מספר הנבחרים הוא 82. והנבחרים לסוגיהם השונים הם: 39 ספרדים, 12 תימנים, 11 מ„אחדות העבודה“, 7 מ„הפועל הצעיר“, 5 מ„האזרח“, 4 בלתי מפלגתיים, 1 מהאורתודוקסים, 1 מאגודת הפקידים, 1 מ„הדסה“ ו־1 מ„מכבי“.

— ד ר י ש ו ת ה ו ע ד ה ז מ נ י . ה„ועד הזמני“ הגיש תזכיר אל הגינראל בולס, המנהל הראשי של השטח הנכבש, שבו מובעת הדרישה הנמרצה של יהודי ארץ־ישראל לשחרר את ז. זאבוטינסקי והבריו שהשתתפו ב„הגנה“. מובעת גם בן הדרישה, כי כל המשפט הקודם יבוטל וועדה פארלאמנטארית תחקור את כל המאורעות האהרוגים מהרש. „ועד הצירים“ מוסר גם כן את מורעתו, כי יהודי ארץ־ישראל לא ינוחו ולא ישקטו עד אשר יגולו את העלבון מעל הכבוד היהודי הלאומי שהמשפט הקודם ופסק דינו הטיטו עליו.

* * *

— פ ע ו ל ו ת ה ע ר ב י ם . לפי ידיעה מלונדון, מתכוננים ערבי ארץ־ישראל לשלוח מלאכות לאנגליה להנהלת תעמולה נגד שאיפות הציונים; כמו־כן מתכוננים הם ליסד באנק בארץ־ישראל שיעזור להתפתחות מסחר הערבים בארץ.

* * *

ר י ז ו ל ו צ י ו ת נ ג ד מ ע ש י ה מ מ ש ל ה ה מ ק ו מ י ת .
קבלנו מאת מר ז. רובאשוב, מנהל משרד העתונות של „אחדות־העבודה“ את ההודעה הבאה:

ביפו, באספה רבת־עם, בחצר הגימנסיה העברית, ביום הצום והאבל ה' אייר, בנשיאות מר א. ברלין, אחרי הנאומים של ד. רמז, ב. קצנלסון והד"ר ג. סירקין, נתקבל פה אחד על־ידי אלפי אנשים, גלוי־הדעת הבא:

אנו התאספנו לשם מחאה נגד מעשי הממשלה המקומית בארץ־ישראל על אשר

1. בכל שיטת עבודתה מזמן הכבוש ועד היום נתגלתה כונה להרוס את תקות הבית הלאומי העברי בארץ־ישראל, ושיטה זו היא שקוממה את הערבים נגדנו ועוררה אותם לצאת באיומים ובפוגרומים.

2. בידעה את המתרחש בארץ לא אחזה באמצעים הדרושים לשמירת השקט והבטחון וגרמה על־ידי כך לפרעות בירושלים.

3. בימי הפרעות אמצה על־ידי התנהגותה את ידי הפורעים והפקירה בעד היהודים מהגן על כבודם וחייהם.

4. לא מנעה את פקידיה הערבים מהשתתף בפרעות ולא אחזה בשום אמצעים בבדי הפרעות.

5. הפקירה בזמן הפרעות את היהודים ואת באי כחם.

6. הטילה על חברי ההגנה העצמית אשמת סדור הבריחה חשאית לשם שוד, בשעה שידעה עוד לפני פרוץ הפרעות על קיום ההגנה הממשלתית.

7. שמה במאסר ודנה לעבודת פרך את חברי ההגנה עם זאבוטינסקי בראשם על אשר היו מוכנים להגן על כבודנו וחיינו.

בעצם האבל הגיעתנו הבשורה, כי הצהרת הבית הלאומי לעם ישראל בארץ־ישראל אושרה על ידי חיזר השלום.

האספה רואה בהחלטה זו הכרת זכותנו וצדקת תביעתנו ומביעה את רצונה העז, כי המעשים המאשרים הצהרה זו יבואו מיד.

האספה דורשת קודם כל לתקן מה שאפשר עוד לתקן מפשעי העבר:

א. לשחרר מיד את חברי ההגנה האסורים.

ב. לסדר חקירה פארלאמנטארית בדבר האשמים בפרעות וביחוד בדבר התנהגות הפקידות לפני הפרעות ובזמנן.

ג. להעניש את כל האשמים בפרעות.

האספה דורשת להתחיל מיד במעשים להגשמת הדקלראציה:

א. לפתוח את שערי הארץ להגירה יהודית חפשית.

ב. לארגן כח הגנה עברי בארץ.

ג. לגיס גדודים עברים חדשים.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

א ל ה ע ם ה ע ב ר י .

הועד הפועל של ההסתדרות הציונית העולמית פרסם את גלוי הדעת הבא:

הודות להחלטת הממשלות האדירות היה מעתה הבית הלאומי ליהודי בארץ־ישראל לחלק מבנין העולם החדש. המאנדאט על ארץ־ישראל והתפקיד להבטיח את שיבת היהודים לארץ־ישראל הופקדו

בידי בריטניה הגדולה — זו הממשלה שהכריזה ראשונה על הקשר הנצחי שבין עם ישראל וארץ־ישראל. ההחלטה רבת־הערך והמשמחת הזאת הושגה ביחוד על־ידי עבודת ההסתדרות הציונית שעבדה בתור באת־כחו של העם העברי ולוחמת את מלחמתו.

כל היהודים, כאיש אחד, לבם מלא שמחה, גאוה והחשי תודה. העם העברי מביע את תודתו העמוקה לרבי־המדינות הגדולים, שעבדו בשם עמיהם, להפות על העול, שנעשה לעם ישראל מדורי דורות. תודותיו אינן דברים בעלמא. העם העברי נכון בארצו להכניס את חלקו אל אוצר האנושיות הכללית—חלק שיוסיף כבוד לעברו הגדול. שאיפותינו ומגמותינו תהיינה לכונן בארצנו חברה מבוססת על צדק אישי וצבורי, ימיכן שממנו תצא רוח שלום ואחוה בין העמים. גאון רוחו של העם העברי השתול על אדמתו יחדש את המסורות הגדולות של חיי ישראל.

בכל פנות העולם התפרצה שמחה אדירה מלב העם העברי על גאולתו ופדות נפשו. ההסתדרות הציונית אומרת לסדר במועדון חגיגות הראיית ליום כזה, אחד הימים היותר גדולים בדברי ימיני הלאומיים. אולם זמן שמחתנו תהיה גם זמן הכרת חובתנו. כל אחד מאתנו יקדיש את עצמו להעבודה הנערצה של בנין הארץ. כל עמל לא יכבד ממנו וכל קרבן לא יקשה מאתנו. ברגש זה חוגגים אנו את יום חרותנו המאושר. בהכרה זו אנו מתחילים את עבודתנו הנאצלה והברורה אשר לפנינו.

הועד הפועל של ההסתדרות הציונית.

* * *

עוד בדבר חגיגת ההסתדרות העברית.

אחרי שפרסמנו בגליון הקודם את ההודעה בדבר החגיגה העברית לכבוד הבשורה בדבר ארץ־ישראל, שנערכה בקופר־יוניון בניו־יורק, בנשיאותו של ראובן בריינין, נודע לנו עוד פרט אחד חשוב שאנו חושבים לא למותר למסור אותו בגליון הנוכחי:

השופט לואיס בראנדייס שלח אל האספה על שמו של בריינין מכתב מעורר ומזכיר את חובתם הגדולה של הנאספים. אולם לצערם של מסדרי האספה נתקבל המכתב באיחור זמן. מתוך המכתב הזה אפשר לעמוד על האמון הרב שיש למנהיג הציונים האמריקאיים בשדרות הרחבות של העם, והרינו רואים איפוא חובה מוסרית לפרסמו גם עכשיו בקרב העברים, שאליהם בעיקר נשלח.

המכתב בתרגומו היא זה:

„צר לי מאוד על אי־יכלתי להשתתף באספה הפומבית שלכם. אולם אני מקוה, שאתה ויתר הנואמים יבארו לנאספים, כי שעת הכושר הגדולה שבאה עכשיו לעמנו דורשת קרבנות יותר גדולים בשביל הציוניות מאשר עד עכשיו.

כבדי לאפשר את ההגירה הגדולה (לארץ־ישראל) הנחוצה בשביל בנין הבית הלאומי, יש צורך לקבץ סכומים עצומים של כסף, ואת אלה אפשר להשיג בעיקר מן הנדבות שתהיינה ניתנות מתוך רוהב לב על־ידי השדרות הרחבות של העם, שקבלו את הבשורה על המאנדאט בהתלהבות עצומה כל כך.

העבודה צריכה להעשות מתוך התמכרות מרובה ובלי כל מעצור".

בכלל היתה החגיגה העברית הזאת אחת החגיגות היותר מצוינות שנערכו בניו־יורק לכבוד הבשורה ההיסטורית. החגיגה משכה אליה קהל של יותר משלושת אלפים איש ורובם מסלתה ושמנה של היהדות הניו־יורקית.

אנו משתמשים גם כן בהזדמנות זו להכניס תקון ברשימת שמות הנואמים שמסרנו בגליון הקודם. בין הנואמים בחגיגה זו היה גם כן העברי העברי והציוני הידוע, מר יהושע שפריירגין.

שונות

באלפור והאוניברסיטה העברית.

לפי ידיעה מלונדון, הביע ארטהור ז'יימס באלפור, מחבר ההצהרה אודות ארץ־ישראל, את שאיפתו להיות הראשון מאלה שהאוניברסיטה העברית בירושלים תכבדם בתואר־הכבוד — דוקטור.

* * *

בקשת הסטודנטים היהודים מווינה.

„אגודת האינג'ינירים והדקלאים הציוניים באמריקה" קבלה מכתב קורא לעזרה מאת הסטודנטים היהודים בווינה הצפויים עכשיו לרעב ידי־יפות האנטישמיים. במכתבם הם אומרים בתוך יתר הדברים:

„חמש שנים של מלחמה נוראה ושל שלום הנורא במדה בלתי פחותה הרסו את מצבו של הסטודנט היהודי. רצוץ בגופו ובנשמתו שב אל ביתו בשאיפה לגמור את למודיו במוקדם האפשרי. אולם הסטודנטים היהודים מוכרחים להלחם לא רק מלחמת מגן מפני האנטישמיות הפורחת באוניברסיטאות של הארץ הזאת, אלא גם מלחמת הקיום מפני מצבם הכלכלי הנורא. רעב, קור, חוסר ספרים ועוד תנאים קשים כאלה מכריחים את הסטודנט היהודי להשתמש באמצעי הניכרי (בבקשת עזרה). אני מקוים, שיש ביכלתכם לפתוח בדבריו על כספים לטובת הסטודנטים היהודים נגיעי המלחמה. למותר להגיד, כי הסטודנטים היהודים ידעו להוקיר את אגודתכם בעד פעולתה לטובתם".

* * *

הרצאת יאצקאן.

ביום הראשון, 16 למאי, נאם ש. י. יאצקאן, עורך ה„היינט" הווארשאי, בקופר־יוניון על מצבם של יהודי פולניה.

הוא מסר בין יתר דבריו אחדים מנסיונותיו הפרטיים המרים מאוד, והם העידו כמו חי על צרות אחינו בארץ ההיא. זאת היתה ההרצאה הראשונה משורה של הרצאות שיאצקאן ירצה עוד על הנושא הנזכר. מטרת ההרצאות האלה היא: להראות ליהודי פולניה שבאמריקה על האמצעים היותר מתאימים שישתמשו בהם לטובת אחיהם בפולניה.

* * *

ידיעות ספרותיות.

נתקבלו במערכת „התורן" הספרים:

The Industrial Development of Palestine by N. Wilbuschewitsch. (התפתחות התעשיה של ארץ־ישראל.)

The Zionsit Ideal in Jewish History by Dr. Meyer Waxman. (הרעיון הציוני בהיסטוריה ישראל)

בלשכת „התורן" נמצאים למכירה:

1) א. כתבי ראובן בריינין, כרך א', ספורים וציורים. 218 עמודים. מכורך בד הדר. המחיר — $1.75
ב. כרך ב', חיי הרצל, חלק א'. מכורך בד הדר. המחיר 1.65

2) „לוח אחיעבר", שנה א', מאסף ספרותי, 464 עמודים,
בלי כריכה — — — — — 1.50
בכריכת בד יפה — — — — — 2.00

3) ספר הזכרון לבן־יהודה, מאסף, ערוך על־ידי ראובן בריינין. הוצאה מהודרה, 92 עמודים — — — — — .50

4) „התורן" החדשי, שנה א', מכורך יפה — — — — — 1.50

5) „התורן" השבועי, שנה ג', מכורך יפה — — — — — 3.00

6) „התורן" השבועי, שנה ד', מכורך יפה — — — — — 3.50

7) מקרן זוית, קובץ מאמרים, מאת ד"ר דוד ניימארק. בלי כריכה — — — — — .45

8) תיאודור הרצל: נאומים קונגרסיים, בתרגום ש. גינצבורג. בלי כריכה — — — .15

9) תחית לשון, קובץ, הוצאת „מפיצי שפת עבר" — — — .25

10) ב. נ. סילקינר: מול אוהל תמרה, פואימה — — — — .25

11) היסוד המדיני בהשקפות הנביאים, מאת פרופיסור י. פרידלאנדר — — — .15

12) מחג לחג, קובץ. חוברת א' .10

13) מזל טוב, קומידיה במערכה אחת, מאת שלום־עליכם, תרגום י. ד. ברקוביץ — — .10

14) שלילה וסתירה, הסתפלות, מאת ש. ב. מקסימובסקי — .10

15) „חלום אָביב", אגדה (מנוקדת), מאת ש. ב. מקסימובסקי — — — — — — .05

16) א. השפה והתחיה, מאת ד"ר בן־ציון מוסינזון; ב. העברית בארצנו, מאת י. בן־צבי — — — — — — .03

17) א. הספרות העברית ועתידותיה, מאת ראובן בריינין; ב. המבטא בלשון העברית, מאת א. בן־יהודה .03

18) עברית ולעזים, מאת א. בן־יהודה — — — — — — .05

19) ההסתדרות העברית ושאיפותיה, מאת ק. ווייטמאן — — — — — — — .02

20) וואָס איז אידישע ערציהונג, מאת י. ז. פרישברג— .02

21) דאָס אידישע בוך, מאת ח. נ. ביאליק — — — — .05

22) שפתנו, מאת מ. שיינקין — .05

23) מלחמת היהודים ברומאים, סקירה היסטורית, מאת ישראל בלקינד (מנוקד) — — — — — — .35

24) „אונטער'ן שאָטען פון חרמון", אַ באַנד ערצעהלונגען פון ארץ־ישראל. 276 זייטען, פיין אילוסטרירט — 1.20

25) אהבת ציון, מאת אברהם מאפו. מכורך — — — — 1.35
בכריכה די־לוקס — — — 1.65

26) מורים, רומאן מאת י. אפאטאשו. מכורך — — — — 1.35

27) ד"ר שמריה הלוי לוין: „בימי המעבר", קובץ מאמרים — — — — — — 1.40

ברכות לועידה השלישית של ההסתדרות העברית

תחזקנה ידי חברי הועד הפועל החדש של ההסתדרות העברית.

בברכת נצחון הרוח העברי,

משה ריבלין.

הנני מברך את הועד הפועל החדש של ההסתדרות העברית בעבודה פוריה ומצליחה.

א. מ. העללער.

הנני מברך את הועד הפועל החדש של ההסתדרות העברית בחיים של שלום והצלחה בעבודת התחיה.

עמנואל ניימאן.

לאות רצון והשתתפות בעבודת ההסתדרות העברית המחודשת הנני תורם את תרומתי בסך של 10 דולארים לסדור לשכת ההסתדרות.

ק. וויטמאן.

הנני מברך את חברי הועד הפועל החדש של ההסתדרות העברית בעבודה פוריה על שדה התרבות העברית באמריקה.

א. ה. וינוגראד.

ברכתי שלוחה לועידה השלישית של ההסתדרות העברית ולאות אמון בעבודת ההסתדרות להבא הנני מרים את תרומתי 10 דולארים.

ש. עפשטין.

הנני מרכין את ראשי לפני צירי הועידה השלישית של ההסתדרות העברית על האמץ והבטחון שהראו לקראת עבודתנו העברית להבא.

הנני תורם את תרומתי בסך של 10 דול. לטובת סדור העבודה.

מרדכי הלוי.

הנני מברך את הועד הפועל החדש של ההסתדרות העברית בעבודה פוריה ומוצלחת. ויהא רעוא שהועד החדש הזה ימלא את כל תקוותיהם של אלה שבחרו בהם בשמם ובשם שולחיהם להרמת קרן התרבות העברית והשפה העברית.

ה. קומנוף.

אנכי מביע את שמחתי הגדולה על הועד הפועל שנבחר בועידה השלישית ומברך את חבריו בעבודה פוריה.

מ. סלבקין.

הנני מברך את הועד הפועל החדש של ההסתדרות העברית בעבודה חיה וקיימה.

מנחם מנשל.

בלב מלא שמחה הנני מברך את הועד הפועל החדש של ההסתדרות העברית ומביע אנכי את תקותי, כי בימיו תמלא ההסתדרות את חובתה לתרבות העברית לטובת עמנו ושפתנו. הנני תורם גם כן לטובתה 5 דולארים.

א. רבינוביץ.

ברכה מעומק הלב להסתדרות העברית ולועד הפועל החדש. תהי העבודה העברית עמוד האש לפזורי העברים באמריקה.

ד"ר יהודה כהן.

הנני מברך את הועד הפועל החדש של ההסתדרות העברית בעבודה פוריה וממשית על שדה התחיה העברית.

מרדכי כהן,
מזכיר „יהודה הצעיר".

ברכה להסתדרות העברית לועידתה השלישית. יהי הועד הפועל החדש לסמל בעבודתו החרוצה לתרבות העברית באמריקה.

שלמה לאנג.

הנני מברך את הועד הפועל החדש של ההסתדרות העברית בפעולות ממשיות על שדה התרבות העברית באמריקה.

ש. בן־יוסף.

ברכתי שלוחה לועד הפועל החדש של ההסתדרות העברית, שיהיה ע מ מ י באמת ו ב ן ־ ח ו ר י ן לעבוד את עבודתו הנאמנה על דעתם ורצונם של חברינו באגודות, — אלה הנושאים האמתיים של התנועה העברית באמריקה.

דניאל פרסקי.

ברכתי נתונה לועד הפועל החדש של ההסתדרות העברית ומברך אני בהצלחה את עבודתו לטובת שפתנו ותרבותנו. לאות אמון הנני תורם 5 דולארים לסדור העבודה.

א. שפיגל.

הודעה

„ברכות" לועידה השלישית של ההסתדרות העברית מתקבלות. מחיר ברכה (לא יותר מחמש שורות) 50 סנטים.

הנהלת „התורן".

הלשכה העברית של ההסתדרות הציונית מברכת את עוזרתה המצוינת העבריה החביבה מרת צפורה בליי לנשואיה עם מר נתנאל וויינטרויב.

תהי דרכם זרועה שושנים ויזכו לבנות את ביתם על הרי יהודה.

ק. וויטמאן   מ. הלוי.

גברת גיטא חסקין

מבקשת למסור לכל בני משפחתה, בפטרו־גראד ונובה־סיבירסק, גם לכל ידידיה ומכריה, שהיא נמצאת ברחובות, ארץ־ישראל. עובדת, אך אינה מקבלת שום ידיעות.

הכתובת:

גברת חסקין, על שם „הפועל הצעיר", יפו, ארץ־ישראל.